

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού
στη Παλαιόχωρα Χανίων**

Φοιτήτρια: Κορκίδη Ζωή

Επιβλέπων καθηγητής: Φραγκούλης Αντώνιος

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	5
---------------	---

Κεφάλαιο 1ο

Ιστορική αναδρομή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού

1.1 Γενικά.....	6
1.2 Η πρώτη τουριστική περίοδος.....	8
1.3 Η δεύτερη τουριστική περίοδος.....	10
1.4 Η τρίτη τουριστική περίοδος.....	12
1.5 Η τέταρτη τουριστική περίοδος.....	14
1.6 Η σύγχρονη τουριστική περίοδος.....	17

Κεφάλαιο 2ο

Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού

2.1 Γενικά.....	20
2.2 Κοινωνικός Τουρισμός.....	23
2.3 Θεραπευτικός – Ιαματικός Τουρισμός.....	24
2.4 Θρησκευτικός Τουρισμός.....	26
2.5 Επαγγελματικός – Συνεδριακός – Εκθεσιακός Τουρισμός.....	27
2.6 Μορφωτικός Τουρισμός.....	29
2.7 Αγροτουρισμός.....	29
2.8 Οικοτουρισμός – Οικολογικός Τουρισμός.....	32
2.9 Θαλάσσιος Τουρισμός.....	34
2.10 Πολιτιστικός Τουρισμός.....	36
2.11 Αθλητικός Τουρισμός.....	37
2.12 Ορεινός Τουρισμός.....	39
2.13 Χειμερινός Τουρισμός.....	40
2.14 Τουρισμός Περιπέτειας.....	41

2.15 Γαστρονομικός τουρισμός.....	42
2.16 Οινολογικός τουρισμός.....	43
2.17 Η συνεισφορά του εναλλακτικού τουρισμού στην τοπική ανάπτυξη.....	45

Κεφάλαιο 3ο

Ανάπτυξη μορφών εναλλακτικού τουρισμού στη Παλαιόχωρα

3.1 Ιστορική εξέλιξη της Παλαιοχώρας Χανίων.....	46
3.2 Προφίλ Παλαιοχώρας.....	48
3.3 Προφίλ Τουρισμού.....	50
3.3.1 Παραλίες και θάλασσες στην Παλαιοχώρα.....	53
3.3.2 Τα φαράγγια της Παλαιοχώρας.....	56
3.3.3 Το Castel Selino σημαντικό στοιχείο τουρισμού.....	61
3.4 Ειδικές μορφές εναλλακτικού τουρισμού στην Παλαιόχωρα Χανίων.....	62
Συμπεράσματα.....	65

Ευχαριστίες

Για την παρούσα πτυχιακή εργασία, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον επιβλέπων καθηγητή κύριο Αντώνη Φραγκούλη .

Η πολύτιμη βοήθεια, η άψογη συνεργασία του καθώς και η καθοδήγησή του καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας μου ήταν εξαιρετική.

Επίσης, ευχαριστώ όσους συνέβαλαν με τις πληροφορίες τους, τις γνώσεις τους αλλά ακόμη και με τις εμπειρίες τους στην ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας.

Εισαγωγή

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, συζητούνται ευλόγως στους κύκλους της τουριστικής μας βιομηχανίας. Έχοντας σαν βάση το πλούσιο φυσικό κάλλος ανά την Ελλάδα, καταλαβαίνουμε ότι πρόκειται για μια μεγάλη, και ευτυχώς, αμφίδρομη σχέση μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Κάθε νομός, πόλη, και χωριό στην χώρα μας πλέον, μπορεί να στηρίζεται έστω και κατά ένα μέρος οικονομικά στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Οι δραστηριότητες που προτείνονται μέσω των μορφών αυτών είναι πολυάριθμες και σύνθετες. Μέσα από τις δραστηριότητες αυτές επιδιώκεται η «διαφοροποίηση» του τουριστικού μας προϊόντος έναντι του κλασσικού προϊόντος των διακοπών με «ήλιο, θάλασσα, παραλία» που υπόκειται σε ανταγωνιστικές πιέσεις από πλήθος μεσογειακών προορισμών που προσφέρουν πολλές φορές το ίδιο ακριβώς προϊόν και σε ασυγκρίτως χαμηλότερη τιμή.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορούν πολλές φορές να λειτουργήσουν ως αντίβαρο του κλασσικού τουρισμού που τροφοδοτείται από την μαζική διακίνηση επισκεπτών μέσω των tour operators. Με αυτό τον τρόπο αποφεύγεται κατά ένα βαθμό η μαζική συγκέντρωση σε μεμονωμένα τουριστικά σημεία, δίνοντας την δυνατότητα ή και το προνόμιο της επιλογής διαφορετικού και καινοτόμου τρόπου ψυχαγωγίας και ξεκούρασης. Η χώρα μας λόγω γεωγραφικής θέσης και μορφολογικής εικόνας έχει το προβάδισμα σε κάθε τομέα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Μπορεί δηλαδή να προσφέρει υπηρεσίες και υποδομές σε επισκέπτες υψηλού εισοδήματος και να προτείνει ακριβούς τουριστικούς συνδυασμούς όπως yachting και αθλητισμός (αγώνες με ιδιωτικά κότερα), όπως επίσης μπορεί το ίδιο άριστα να προσελκύσει επισκέπτες που ενδιαφέρονται για οικοτουρισμό, extreme sport κλπ.

Κεφάλαιο 1ο

Ιστορική αναδρομή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Ελλάδα

1.1 Γενικά

Ο ελληνικός τουρισμός, που χρονολογείται από το 1950, αναπτύχθηκε αρχικά ως παραθεριστικός, περιηγητικός και πολιτιστικός καθώς δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση από πλευράς δημοσίου τομέα στη δημιουργία αντίστοιχων έργων υποδομής, όπως για παράδειγμα τα ξενοδοχεία του ΕΟΤ ΞΕΝΙΑ που βρίσκονταν κοντά σε αξιόλογες ακτές, πολιτιστικά και αρχαιολογικά μνημεία.

Το πρότυπο αυτό του τουρισμού εμπλουτίστηκε σταδιακά, μέσα στις δεκαετίες του 1950 και 1960, από το δημόσιο τομέα και ειδικότερα από τον ΕΟΤ, με συμπληρωματικά έργα υποδομής για την ανάπτυξη θεραπευτικού και ορεινού τουρισμού (υδροθεραπευτήρια και ορεινά καταφύγια της δεκαετίας του '50) και αργότερα με διευκολύνσεις ελλιμενισμού και ανεφοδιασμού θαλαμηγών σκαφών σε υφιστάμενα λιμάνια για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού, ενώ ήδη είχαν αρχίσει οι κρουαζιέρες στα νησιά. Η ίδρυση της 4ιεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης έδωσε τη δυνατότητα ανάπτυξης εκθεσιακού τουρισμού στη συμπρωτεύουσα.

Η δημιουργία του καζίνο της Πάρνηθας στη δεκαετία του '60 και άλλων δύο καζίνων αργότερα, στη Ρόδο και στην Κέρκυρα, προσέδωσε στην Αθήνα καθώς και στα δύο τουριστικά νησιά, τον κοσμοπολίτικο χαρακτήρα των φημισμένων θέρετρων. Στην αρχή της δεκαετίας του 1970, ακολουθώντας το πρότυπο της τουριστικής Ισπανίας, προγραμματίστηκαν μεγάλης κλίμακας σύνθετα προγράμματα πολλαπλών τουριστικών δραστηριοτήτων σε εκτάσεις ιδιοκτησίας του ΕΟΤ, τα 15 Ειδικά Προγράμματα Τουριστικής Ανάπτυξης, με έμφαση στις μαρίνες, τα υδροθεραπευτήρια και τα γήπεδα golf. Η μαρίνα Κέρκυρας, το golf Αφάντου Ρόδου και το υδροθεραπευτήριο Κυλλήνης χρονολογούνται από την εποχή εκείνη.

Μετά το 1975 τα προγράμματα μεγάλης κλίμακας και τα αντίστοιχα έργα ειδικής τουριστικής υποδομής ανεστάλησαν και προωθήθηκε ο χιονοδρομισμός με την

δημιουργία χιονοδρομικών κέντρων στον Παρνασσό και στη Β. Ελλάδα. Το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1970 χαρακτηρίζεται από μια μεταστροφή του τουρισμού προς τις πολιτιστικές και φυσικές αξίες. Από τον ΕΟΤ προωθούνται Προγράμματα Μετατροπής Παραδοσιακών Σπιτιών σε Ξενώνες και από το Υπουργείο Γεωργίας Προγράμματα Αγροτουρισμού. Επίσης από την εποχή εκείνη χρονολογείται το θεσμικό πλαίσιο για τα Επαγγελματικά Τουριστικά Σκάφη.

Στη δεκαετία του 1980 αρχίζει η εφαρμογή του Κοινωνικού Τουρισμού, ως επιδοτούμενων από το Κράτος διακοπών για τους χαμηλόμισθους και συνταξιούχους και επεκτείνεται η εφαρμογή του Αγροτουρισμού με χρηματοδότηση της ΕΟΚ. Γίνεται επεξεργασία θεσμικών για το Γυμνισμό, τη Χρονομεριστική Μίσθωση (Time Sharing) και τα καζίνο, από τα οποία θεσπίζονται τα δύο πρώτα ως Νόμοι. Από πλευράς κυβερνητικής πολιτικής προγραμματίζονται μαρίνες, χιονοδρομικά κέντρα και υδροθεραπευτήρια ως ολοκληρωμένα συμπλέγματα θαλάσσιου, χειμερινού και θεραπευτικού τουρισμού.

Παράλληλα δίνονται κίνητρα για την ανάπτυξη του Αθλητικού, του θαλάσσιου και του Συνεδριακού τουρισμού.

Από το 1990 ο θαλάσσιος τουρισμός προωθείται σε προτεραιότητα με προγράμματα κατασκευής μαρίνων. Δίνονται πλέον κίνητρα στην ιδιωτική πρωτοβουλία για συνδυασμό ξενοδοχειακών συγκροτημάτων με μαρίνες, χιονοδρομικά κέντρα, υδροθεραπευτήρια. Επίσης συνεχίζεται η εφαρμογή του Κοινωνικού και Αγροτικού τουρισμού. [1]

Κατά την διάρκεια 2000 – 2010 δίδεται πλέον ένα ξεχωριστό προβάδισμα στην ιδιωτική πρωτοβουλία για την ανάπτυξη νέων ή και εκσυγχρονισμού υπαρχόντων κάθε είδους μονάδων τουρισμού ανά την Ελλάδα. Αυτό επιτυγχάνεται με την σημαντικότερη βοήθεια των χρηματικών κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς βεβαίως και με τις ιδιαίτερες κρατικές οικονομικές διευκολύνσεις, δάνεια και χρηματοδοτήσεις –επιχορηγήσεις.

Στις μέρες μας επίσης, ο πολιτιστικός τουρισμός επικεντρώνει την τουριστική δραστηριότητα στα διεθνή πολιτιστικά στοιχεία με την καθιέρωση ιστορικών διαδρομών στην Ευρώπη, φεστιβαλικών εκδηλώσεων, και επιστημονικών ή άλλων συνεδρίων. Ο αγροτικός τουρισμός, αποβλέπει στη δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος για τους γεωργούς και στη διασφάλιση των οργανωτικών προϋποθέσεων της μορφής αυτής.

Για την προώθηση των παραπάνω μορφών τουρισμού έχει αναληφθεί έντονη δράση με την χορήγηση πιστώσεων, την παροχή οργανωτικής βοήθειας, την διοργάνωση εκδηλώσεων και διαφήμισης. Τέλος οι δυσμενείς οικονομικές συγκυρίες καθιστούν αναγκαία την προώθηση εναλλακτικών, κερδοφόρων μορφών τουρισμού όπως οι παραπάνω καθώς επίσης και πολλών άλλων που θα αναφερθούν πιο κάτω.[2]

1.2 Η πρώτη τουριστική περίοδος

Οι κυριότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού που έχουν τις ρίζες τους στην αρχαιότητα και εξελίχθηκαν στα προ Χριστού χρόνια, παράλληλα με το όλο τουριστικό φαινόμενο, είναι ο τουρισμός αναψυχής, ο επαγγελματικός τουρισμός (επαγγελματικά ταξίδια και συνεδριακός τουρισμός), ο πολιτιστικός, ο θρησκευτικός, ο αθλητικός και ο ιαματικός τουρισμός. Οι μορφές αυτές πρωτοεμφανίστηκαν (με ευρύτερα από τα σημερινά κριτήρια) στην Αρχαία Αίγυπτο, στη Μεσοποταμία (Σουμέριοι, Βαβυλώνιοι και Ασσύριοι), στην Αρχαία Ελλάδα, στην Περσία και στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία (στην προ Χριστού περίοδό της).

Επαγγελματικά ταξίδια κάνουν οι Αιγύπτιοι και οι Ασσύριοι δημόσιοι υπάλληλοι που μετακινούνται για κρατικές υποθέσεις. Είναι γνωστό επίσης ότι οι Αιγύπτιοι έκαναν ημερήσιες εκδρομές στις όχθες του Νείλου όπου και ελούοντο, εξασκούσαν δηλαδή ένα είδος παραποτάμιου τουρισμού.

Ο συνεδριακός τουρισμός αναπτύχθηκε στην Αρχαία Ελλάδα με το θεσμό των Αμφικτιονικών που, ως γνωστό, ήταν συγκεντρώσεις αντιπροσώπων των γειτονικών ελληνικών φύλων και αργότερα των γειτονικών πόλεων - κρατών για επίλυση θρησκευτικών, πολιτικών, πολεμικών, φορολογικών, τοπικών και κοινού ενδιαφέροντος προβλημάτων. Η πρώτη Αμφικτιονία ήταν εκείνη των Θερμοπυλών το 1522 π.Χ. ενώ αργότερα γινόταν σε τακτά χρονικά διαστήματα Αμφικτιονίες στους Δελφούς, στη Βοιωτία, στον Πόρο και στη Δήλο.

Στην τελευταία προ Χριστού χιλιετία αναπτύσσεται κυρίως στην Αρχαία Ελλάδα ο αθλητικός και ο θρησκευτικός τουρισμός.

Ο αθλητικός τουρισμός ήταν τα ταξίδια των Αρχαίων Ελλήνων για να μεταβούν στους τόπους των μεγάλων πανελλήνιων πανηγυρικών αγώνων που γινόταν για να τιμήσουν τους θεούς τους. Τέτοιοι αγώνες ήταν τα Ολύμπια, οι γνωστοί Ολυμπιακοί

αγώνες, που γινόταν στην Ολυμπία προς τιμήν του Δία, τα Πύθια που γινόταν στους Δελφούς προς τιμήν του Απόλλωνα, τα Ίσθμια που γινόταν στον Ισθμό της Κορίνθου προς τιμή του Ποσειδώνα και τα Νεμέα που γινόταν στη Νεμέα προς τιμήν της Δήμητρας.

Ο θρησκευτικός τουρισμός ήταν τα ταξίδια των Αρχαίων Ελλήνων για να μεταβούν στις μεγάλες θρησκευτικές εορτές προς τιμήν των θεών τους. Τέτοιες γιορτές ήταν οι Διονυσιακές γιορτές προς τιμήν του Διονύσου, τα Ελευσίνια μυστήρια προς τιμή της Δήμητρας και της Περσεφόνης, τα Παναθήναια προς τιμήν της Αθηνάς και πλήθος άλλων μικρότερων γιορτών προς τιμή άλλων θεών ή ημιθέων ή και θνητών ηρώων.

Χαρακτηριστική είναι η σύνδεση αθλητικού και θρησκευτικού τουρισμού της εποχής εκείνης αφού οι αθλητικοί αγώνες γινόταν προς τιμή των Θεών.

Οι πρώτοι ταξιδιώτες-τουρίστες και πρωτοπόροι του περιηγητικού τουρισμού θεωρούνταν ο Ηρόδοτος (480-421 π.Χ.) και ο Πausανίας ο Περιηγητής (2ος π.Χ. αιώνας) που εκτός από γεωγράφοι και ιστορικοί, ήταν και οι πρώτοι συγγραφείς τουριστικών οδηγιών. Όσον αφορά τον ιαματικό τουρισμό και αυτός αναπτύχθηκε στην Αρχαία Ελλάδα και η ύπαρξη και η χρήση των ιαματικών πηγών για θεραπευτικούς σκοπούς αναφέρεται από πολλούς ιστορικούς, γεωγράφους και φιλοσόφους της εποχής (Αριστοτέλης, Στράβων, Πλούταρχος, Ηρόδοτος, Ιπποκράτης κ.λπ.). Είναι γνωστά τα Ασκληπιεία, τα πρώτα κέντρα υγείας, που δημιουργήθηκαν γύρω από τις θερμομεταλλικές πηγές. Η λουτροθεραπεία παίρνει μεγάλες διαστάσεις κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους και ιδρύονται οι πρώτες λουτροπόλεις.

Η θαλασσοκρατία των ελληνικών φύλων (Φοίνικες, Κρήτες, Αθηναίοι κ.λπ.) και των Ρωμαίων αργότερα και τα πολλά θαλάσσια ταξίδια, δεν στοιχειοθετούν φυσικά καμιά μορφή θαλάσσιου τουρισμού αφού όλα τα ταξίδια γινόταν για αυστηρούς κερδοσκοπικούς εμπορικούς και στρατιωτικούς σκοπούς.

Αντίθετα σαν μορφή πολιτιστικού τουρισμού σε συνδυασμό με τουρισμό αναψυχής μπορούν να θεωρηθούν τα ταξίδια επίσκεψης των επτά θαυμάτων του τότε γνωστού κόσμου μεταξύ των οποίων και η Αρχαία Έφεσος, την οποία επισκεπτόταν ετησίως 700.000 τουρίστες για διασκέδαση και πολιτιστικές δραστηριότητες. [3]

1.3 Η δεύτερη τουριστική περίοδος

Η περίοδος από τη γέννηση του Χριστού μέχρι και το πρώτο μισό του 19 αιώνα (1850) περιλαμβάνει, ως γνωστόν, μικρότερες ιστορικές περιόδους, οι κυριότερες των οποίων είναι:

- Η μετά Χριστό περίοδος της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας μέχρι την πτώση της (300 μ.Χ.)
- Η περίοδος της Βυζαντινής αυτοκρατορίας στην Ανατολική Ευρώπη (300 - 1453 μ.Χ.)
- Η περίοδος του Μεσαίωνα στη Δυτική Ευρώπη (300- 1308 μ.Χ.)
- Η περίοδος της Αναγέννησης (1305 - 1618)²⁵
- Η ευρύτερη περίοδος της Γαλλικής επανάστασης και των Ναπολεόντειων πολέμων.

Κατά τη διάρκεια των περιόδων αυτών, που από πολλούς συγγραφείς θεωρούνται τουριστικά ανενεργές, δεν παρουσιάστηκαν νέες μορφές τουρισμού, αλλά δεν έπαψε να υπάρχει τουριστική δραστηριότητα. Κυρίως με τη μορφή του προϋπάρχοντος θρησκευτικού, αθλητικού, ιαματικού τουρισμού και των επαγγελματικών ταξιδιών. Οι επικρατούσες τότε συνθήκες των συνεχών πολέμων μεταξύ των Κρατών της Ευρώπης και των συνεχών εθνικών ανακατατάξεων, της διάσπαρτης κοινωνικής αναταραχής, της ανασφάλειας των ταξιδιών λόγω της έντονης ληστρικής και πειρατικής δράσης, του καθεστώτος της φεουδαρχίας, του θεοκρατισμού με τους σχολαστικούς κανόνες και τους δογματικούς τύπους που επέβαλε η Δυτική Εκκλησία, της έλλειψης δρόμων, συγκοινωνιακών μέσων, του τουριστικής υποδομής και διαθεσίμου εισοδήματος και της γενικής κατάστασης όπου οι μεμονωμένοι άνθρωποι αλλά και ολόκληροι λαοί επεδίωκαν απλώς να επιβιώσουν, όλες αυτές οι συνθήκες δεν επέτρεπαν να εκδηλωθεί μια σοβαρή τουριστική δραστηριότητα.

Οι ίδιες όμως συνθήκες επέβαλαν να δημιουργηθούν έργα, να εκδηλωθούν ενέργειες και να καθιερωθούν διαδικασίες και πρακτικές, που αν και εξυπηρετούσαν σκοπούς μη τουριστικούς, απεδείχθησαν εκ των υστέρων σαν οι πρώτοι θεμέλιοι λίθοι της μελλοντικής τουριστικής υποδομής (οδικά δίκτυα, θαλάσσια ταξίδια, καταλύματα, καινούργιοι τόποι).

Κατά την μετά Χριστό περίοδο της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας ολοκληρώθηκε και λειτούργησε το πρώτο οργανωμένο και εποπτευόμενο οδικό δίκτυο, με θέσεις ανάπαυσης κάθε 40-50 χιλιόμετρα που χρησιμοποιούσαν οι κρατικοί υπάλληλοι και οι στρατιωτικοί αλλά αργότερα και οι απλοί πολίτες που δια διάφορους λόγους ταξίδευαν. Την ίδια περίοδο κατασκευάζονταν πανδοχεία κατά μήκος του οδικού δικτύου με δυνατότητα διαμονής και διατροφής ανθρώπων και ζώων, ενώ για πρώτη φορά θεσπίζονται οι ημέρες αργίας και ανάπαυσης. Ο ιαματικός τουρισμός κατά κύριο λόγο, αλλά και ο αθλητικός και θρησκευτικός τουρισμός ήταν σε ανάπτυξη ενώ οι κάτοικοι πολλών ρωμαϊκών πόλεων αρχίζουν να εκδηλώνουν πολιτιστικές δραστηριότητες, επισκεπτόμενοι τις τότε πολιτιστικές πόλεις της Ελλάδας και της Ανατολής. [4]

Κατά τη Βυζαντινή περίοδο στην Ανατολική Ευρώπη δεν υπήρξε αυτοτελής τουριστική δραστηριότητα. Στην αρχή της περιόδου επικρατούσαν οι μετακινήσεις κληρικών για διάδοση της νέας χριστιανικής θρησκείας και τα μοναστήρια και οι ξενώνες των εκκλησιών πρόσφεραν υπηρεσίες διαμονής και διατροφής που αργότερα απολάμβαναν και άλλοι κρατικοί υπάλληλοι και απλοί ταξιδιώτες.

Χαρακτηριστική άνοδο στις μετακινήσεις πιστών στους Αγίους τόπους προκάλεσε η εύρεση του Τίμιου Σταυρού και ο ευπρεπισμός του Λόφου της Σταύρωσης.

Στη Δυτική Ευρώπη κατά την περίοδο του Μεσαίωνα (300-1308 μ.Χ.) αλλά και κατά την περίοδο της Αναγέννησης (1308-1618) λόγω των συνθηκών που επικρατούσαν και που αναφέρθηκαν παραπάνω, δεν μπορεί επίσης να γίνει σοβαρός λόγος για τουριστική ανάπτυξη.

Τα ταξίδια που γινόταν τότε ήταν κυρίως τα ταξίδια προσκυνητών προς τους Αγίους Τόπους, τα ταξίδια των εμπόρων και αργότερα τα ταξίδια των εξερευνητών. Πρέπει όμως να τονιστεί ότι τα ταξίδια αυτά ήταν δύσκολα, ακριβά και επικίνδυνα. Κάθε ταξίδι ήταν σωστό κατόρθωμα και το επιχειρούσαν μόνον οι τολμηροί, οι πλούσιοι και οι τυχοδιώκτες που συνήθως ήταν έμποροι, σταυροφόροι και προσκυνητές, διπλωμάτες και κατάσκοποι, ιεραπόστολοι, αρχαιολόγοι και γεωγράφοι και θησαυροθήρες.

Στην περίοδο από 1618 μέχρι το 1850, το ευρωπαϊκό σκηνικό δεν άλλαξε πολύ από τουριστική άποψη. Η Γαλλική επανάσταση και οι Ναπολεόντειοι πόλεμοι προκάλεσαν πολιτικές, εθνικές, κοινωνικές και οικονομικές ανακατατάξεις αλλά η τουριστική άνοιξη δεν ήλθε. Παρόλα αυτά πρέπει να σημειωθεί ότι στην περίοδο

αυτή εμφανίζονται τα οργανωμένα πλέον ξενοδοχεία, γενικεύεται η χρήση του ατμοκίνητου σιδηροδρόμου, γίνονται οδικά δίκτυα που συνδέουν τις πόλεις μεταξύ τους, εμφανίζονται τα πρώτα εστιατόρια, γράφονται πολλοί τουριστικοί οδηγοί και εκδηλώνεται η επιθυμία όλων και περισσότερο ανθρώπων και όχι μόνο των προνομιούχων, να ταξιδέψουν. Οι προσπάθειες οργάνωσης των ταξιδιών γίνονται πραγματικότητα και δειλά-δειλά εμφανίζονται οι πρώτες μορφές του οργανωμένου τουρισμού και των τουριστικών πακέτων. [5]

1.4 Η τρίτη τουριστική περίοδος

Από τα χαρακτηριστικά της περιόδου από το 1850 μέχρι το 1950, τα οποία περιγράφονται αναλυτικά στην ιστορία της εξέλιξης του τουριστικού φαινομένου. Θα μπορούσε κάποιος να σταχυολογήσει τα παρακάτω, για να τα συσχετίσει με τις νέες εναλλακτικές μορφές τουρισμού που εμφανίστηκαν ή που ενισχύθηκαν.

- Η καθιέρωση του λεγόμενου «Grand Tour» που από νωρίτερα είχε αρχίσει, του ταξιδιού δηλαδή που έκαναν οι γόνοι των αριστοκρατικών και πλουσίων οικογενειών της Γαλλίας, της Μεγάλης Βρετανίας και αργότερα των ΗΠΑ, για να συμπληρώσουν την ακαδημαϊκή τους μόρφωση και την κοινωνική τους συγκρότηση, επισκεπτόμενοι τις ιστορικές πόλεις της Ευρώπης που εθεωρούντο τότε κέντρα γραμμάτων και εμπορίου, όπως το Παρίσι, η Ρώμη, η Φλωρεντία κ.λπ. Τα ταξίδια αυτά ήταν μια μορφή περιηγητικού τουρισμού, με έντονα τα χαρακτηριστικά του πολιτιστικού και του μορφωτικού τουρισμού. Παρόμοια σχεδόν ήταν τα ταξίδια που οργάνωναν αργότερα πολλά Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια, στα πλαίσια μορφωτικών και εξερευνητικών προγραμμάτων, με αποστολές στους αρχαιολογικούς χώρους για ανασκαφές ή σε άλλα μέρη για μελέτη διαφόρων ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.
- Η αλματώδης ανάπτυξη των μεταφορικών μέσων και η παράλληλη ανάπτυξη των οδικών δικτύων. Η χρήση του σιδηροδρόμου αποτελεί συνήθη τακτική, το αυτοκίνητο μπαίνει σιγά-σιγά στην αγορά των μετακινήσεων, ενώ στο τέλος της περιόδου εμφανίζεται δυναμικά το αεροπλάνο. Τα ταξίδια,

εμπορικά ή τουριστικά, γίνονται ασφαλέστερα, γρηγορότερα και οικονομικότερα και προ παντός προσιτά στο ευρύ κοινό.

- Η θεαματική ανάπτυξη των ξενοδοχείων από απόψεως κατασκευής, μεγέθους και χωρητικότητας, πλήθους, βοηθητικών εγκαταστάσεων, εξοπλισμού αλλά και από απόψεως εξυπηρέτησης του πελάτη.
- Η καθιέρωση του θεσμού των πληρωμένων διακοπών, πρώτα στη Γαλλία (1936) και μετά στις λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες. Αυτό επιτρέπει στο μέσο εργαζόμενο πολίτη να ταξιδεύει ευκολότερα.
- Η εμφάνιση των πρώτων οργανωτών ταξιδιών (Tour operators και ταξιδιωτικών γραφείων) με πρωτοπόρο τον Thomas Cook που εμπορευματοποιεί σε μεγάλη κλίμακα τα τουριστικά πακέτα. Ο οργανωμένος τουρισμός εδραιώνεται και λόγω της χαμηλής σχετικά τιμής των πακέτων, προαναγγέλλεται ο μαζικός τουρισμός.
- Η ίδρυση και οργάνωση παράκτιων και ορεινών θέρετρων, η ανάπτυξη λουτροπόλεων και η καθιέρωση ορισμένων περιοχών σαν τουριστικών προορισμών της νέας μόδας (Κυανή ακτή, Ιταλία, Ισπανία κ.λπ.). Ο παράκτιος, ο ορεινός ο φυσιολατρικός τουρισμός, διαφοροποιούνται από τον γενικό περιηγητικό τουρισμό και εμφανίζονται σαν νέες μορφές τουρισμού.
- Η γενίκευση του θεσμού των εκθέσεων σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις και η εμφάνιση των Διεθνών Εκθέσεων που προσελκύουν μεγάλο πλήθος επισκεπτών των οποίων οι τουριστικές δραστηριότητες συγκροτούν τον εκθεσιακό τουρισμό, μια νέα εναλλακτική μορφή τουρισμού.
- Η δυναμική είσοδος των ΗΠΑ στην τουριστική αρένα που δίδει μεγαλύτερη διάσταση στο τουριστικό φαινόμενο. Τα θαλάσσια ταξίδια με τα καινούργια μεγάλα και ταχυκίνητα πλοία μεταξύ Ευρώπης και ΗΠΑ, επιτρέπουν την εμφάνιση του διηπειρωτικού τουρισμού που σήμερα στηρίζουν αποκλειστικά τα αεροπλάνα.
- Η συνειδητοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής διάστασης του τουρισμού, που αφυπνίζει και τα κράτη που σπεύδουν να ιδρύσουν Δημόσιους Τουριστικούς Φορείς και τους τουριστικούς επιχειρηματίες που προσπαθούν να παράγουν νέα τουριστικά προϊόντα, αλλά και τους πολίτες που διεκδικούν πλέον δυναμικά το κοινωνικό αγαθό του τουρισμού. [6]

1.5 Η τέταρτη τουριστική περίοδος

Η περίοδος αυτή που αρχίζει από το τέλος του Β' Παγκόσμιου πόλεμου και ειδικά για τη χώρα μας από το 1950 και για άλλους τελειώνει το 1980 και για άλλους η περίοδος αυτή συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Είναι η περίοδος του τουριστικού boom. Της γρήγορης δηλαδή αύξησης ή άνθησης ή έκρηξης ή γιγάντωσης (με την ευρεία έννοια του όρου) του τουριστικού φαινομένου. Η γιγάντωση αυτή έχει αποδειχθεί και εκφράζεται με αριθμούς και αιτιολογείται από τη μελέτη των πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών, τεχνολογικών, πολιτιστικών και ψυχολογικών παραγόντων ή αιτίων που την προκάλεσαν. [7]

Υπενθυμίζοντας αυτούς τους αριθμούς και τους παράγοντες, σημειώνεται περιληπτικά ότι η γενική εκτίμηση της ποσοτικής αύξησης του τουρισμού, από το 1950 μέχρι το 1980, είναι ότι τα τουριστικά μεγέθη δεκαπλασιάστηκαν ή και εικοσιπλασιάστηκαν ενώ σαν κυριότερη αιτία της αύξησης μπορούν να αναφερθούν οι εξής:

- ✚ Η ανάπτυξη των συγκοινωνιών και όλων των μεταφορικών μέσων (αυτοκινήτων, πλοίων, σιδηροδρόμων) κυρίως όμως η χρήση των αεριοθουμένων αεροσκαφών που με τη μεγάλη ταχύτητα τους (ίση ή και μεγαλύτερη αυτής του Ήχου) ελαχιστοποίησαν η χρονοαπόσταση μεταξύ των τόπων προέλευσης και προορισμού των τουριστών.
- ✚ Η αύξηση των ημερών των πληρωμένων διακοπών και το υποχρεωτικό της χορήγησής τους. Στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες σήμερα, χορηγούνται στους εργαζομένους 5 κατά μέσο όρο εβδομάδες διακοπών, παραπάνω από τις 8- 14 επίσημες αργίες και τα 52 σαββατοκύριακα του χρόνου. Στις ΗΠΑ μάλιστα χορηγούνται και 13 ημέρες ασθένειας οι οποίες και μεταφέρονται στον επόμενο χρόνο αν δε χρησιμοποιηθούν τον προηγούμενο.
- ✚ Η αύξηση των εισοδημάτων των εργαζομένων και η σχετική μείωση των τιμών πολλών τουριστικών προϊόντων και κυρίως εκείνων του οργανωμένου τουρισμού (τουριστικών πακέτων).

- ✚ Το ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης των πολιτών και η αύξηση του αριθμού εκείνων με πανεπιστημιακή εκπαίδευση, δεδομένου ότι συγκριτικές μελέτες έδειξαν ότι η τουριστική δραστηριότητα των ανθρώπων αυξάνεται ανάλογα με την εκπαίδευσή τους.
- ✚ Η διεύρυνση του εύρους ηλικιών των ανθρώπων που κάνουν τουρισμό και η είσοδος στην τουριστική αγορά των «ενεργών» συνταξιούχων, των ανθρώπων της 3ης ηλικίας και ομάδων πληθυσμού που είχαν αποκλεισθεί από την αγορά αυτή τα προηγούμενα χρόνια (φτωχοί και άτομα με ειδικές ανάγκες).
- ✚ Η αναγνώριση του τουρισμού σαν κοινωνικού αγαθού και η ανάληψη της υποχρέωσης της πολιτείας να προωθήσει την τουριστική ανάπτυξη και να κάνει τα τουριστικά προϊόντα προσιτά σε όλους.
- ✚ Η ευρεία εμπορευματοποίηση του τουρισμού από τους τουριστικούς επιχειρηματίες, για κερδοσκοπικούς φυσικά λόγους, οι οποίοι εφαρμόζουν όλους τους νόμους και τα μέσα της αγοράς, των πωλήσεων και του marketing για να αυξήσουν τον αριθμό των τουριστών / πελατών τους. [8]

Η αύξηση των κοινωνικών, οικογενειακών, ατομικών αναγκών και των ψυχοσωματικών επιβαρύνσεων και συμπλεγμάτων που ωθούν τους ανθρώπους να κάνουν τουρισμό, οι οποίοι ζώντας κυρίως σε αστικά κέντρα με το πρότυπο της κυψελοειδούς ζωής, καταπιέζονται και ασφυκτιούν και η μόνη διέξοδος τους είναι να αναζητήσουν, μέσω του τουρισμού, την ελευθερία τους στην εξοχή, στη θάλασσα, στα βουνά, στις ρίζες τους, στο παρελθόν τους, για να βρουν την πνευματική και σωματική τους ισορροπία.

Όμως ο τουρισμός παρααναπτύχθηκε. Και πολλές φορές άναρχα, ανεξέλεγκτα, ληστρικά και ανησυχητικά. Παραστράτησε και παραμορφώθηκε. Έχασε τη ανθρωπρέπεια, την ομορφιά και το στοιχείο της ελευθερίας του. Έγινε μια σκληρή, απρόσωπη και υλιστική βιομηχανία. Ο τουρισμός «χάριν του ειδέναι» έγινε τουρισμός «χάριν του κερδίζειν»

Το νέο πρόσωπο του τουρισμού το ονόμασαν μαζικό τουρισμό που στην πράξη σημαίνει υπερβολική συγκέντρωση τουριστών (τουριστικού φορτίου) σε ένα τόπο (τουριστικό προορισμό) και κατά τη διάρκεια της τουριστικής εποχής (χρονική και τοπική υπερφόρτωση), με αποτέλεσμα να καταστρέφεται το φυσικό και

ανθρωπογενές περιβάλλον, να μειώνεται η ποιότητα των τουριστικών υπηρεσιών και να επιβαρύνεται ο ντόπιος πληθυσμός.

Και για να επανέλθουμε στο θέμα μας, δηλαδή στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού κατά την περίοδο αυτή, πρέπει να επισημάνουμε ότι όλες σχεδόν οι προϋπάρχουσες εναλλακτικές μορφές ακολούθησαν τη γενική πορεία της γιγάντωσης του τουρισμού. Μερικές μορφές όπως για παράδειγμα ο παράκτιος τουρισμός στις θερμές και νησιωτικές χώρες, ο χιονοδρομικός τουρισμός στα χειμερινά θέρετρα της Ευρώπης και ο θρησκευτικός τουρισμός κατά τη διάρκεια μεγάλων θρησκευτικών εκδηλώσεων, συχνά ταυτίζονται με το μαζικό τουρισμό. Άλλες μορφές μεγεθύνθηκαν χωρίς να γιγαντωθούν και ελάχιστες (αν κάποιες) διατήρησαν το προηγούμενο μέγεθός τους. Πολλές επίσης μορφές άλλαξαν τα χαρακτηριστικά τους, ολοκληρούμενες ή και διαφοροποιούμενες. Και φυσικά υπήρξαν και νέες μορφές τουρισμού.

Ο αγροτουρισμός αναπτύσσεται στις ΗΠΑ το 1960 και καθιερώνεται σαν εναλλακτική μορφή τουρισμού με δύο παραλλαγές (αγροτουρισμός και αγροτικός τουρισμός).

Ο ιαματικός τουρισμός γίνεται μέρος του ευρύτερου τουρισμού υγείας που παίρνει τη σημερινή μορφή του κατά την περίοδο αυτή.

Από τον επαγγελματικό τουρισμό, ο τουρισμός κινήτρων καθιερώνεται στις ΗΠΑ μετά το 1960 στην προσπάθεια αύξησης των πωλήσεων.

Ο τουρισμός του διεθνούς jet set καθιερώνεται με την καθιέρωση των αεριωθουμένων αεροσκαφών από τα οποία πήρε και το όνομά του.

Ο τουρισμός των ορεινών σπορ (καταβάσεις ποταμών - αιωροπτερισμός) αναπτύχθηκε παράλληλα με την εμφάνιση και τη βελτίωση των μηχανικών μέσων με τα οποία εξασκείται.

Ο θαλάσσιος τουρισμός γίνεται προσιτός και στο μέσο τουρίστα λόγω μείωσης των τιμών των προϊόντων του. Ο περιπατητικός τουρισμός αναπτύσσεται θεαματικά μετά το 1970 και επισημοποιείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μετά τη χάραξη και σήμανση των 8 Ευρωπαϊκών μονοπατιών (E1 έως E8) εκ των οποίων τα E4 και E6 καταλήγουν στη χώρα μας.

Την ίδια περίοδο παρατηρείται η τάση μετακίνησης ή ταξιδιών προς τις θερμές περιοχές κυρίως εκ μέρους των ηλικιωμένων και των συνταξιούχων, οι οποίοι εξασκούν τον τουρισμό παραχείμασης.

Τέλος πρέπει να επισημανθεί ότι το 1970 όλοι μιλούσαν για τον κοινωνικό τουρισμό, ο οποίος πράγματι αναπτύχθηκε. Δε μιλούσαν για τον τουρισμό ατόμων με ειδικές ανάγκες που καθιερώθηκε στην επόμενη τουριστική περίοδο. Ούτως εχόντων των πραγμάτων η εξέλιξη του τουρισμού με τις διάφορες μορφές του, έφθασε στο έτος 1980 το οποίο συνδέθηκε με την αναθεώρηση της τουριστικής ιδέας και της μέχρι τότε τουριστικής πρακτικής. Και τότε άρχισε η τελευταία τουριστική περίοδος, η λεγόμενη σύγχρονη τουριστική περίοδος.[9]

1.6 Η σύγχρονη τουριστική περίοδος

Μαζικοποίηση τουρισμού υπάρχει, όχι όταν ο αριθμός των τουριστών αυξάνεται, αλλά όταν οι τουρίστες ανισοκατανέμονται στο χρόνο και στον τόπο. Και πρέπει να διευκρινιστεί ότι κανένας δεν υποστήριξε ποτέ ότι αυτό καθεαυτό το τουριστικό φορτίο πρέπει να περιοριστεί. Η αύξηση του αριθμού των τουριστών πάντα είναι επιθυμητή. Η συνεχής τουριστική ανάπτυξη πάντα είναι επιθυμητή. Δεν είναι όμως επιθυμητή ούτε η εκδήλωση της τουριστικής δραστηριότητας κατά τη διάρκεια της θερινής μόνο περιόδου και μόνο στους τουριστικούς προορισμούς και ούτε η άναρχη, ανεξέλεγκτη και απρογραμματίστη τουριστική ανάπτυξη. Γιατί η εκδήλωση της τουριστικής δραστηριότητας μόνο κατά τη θερινή περίοδο δημιουργεί το πρόβλημα της τουριστικής εποχικότητας και η συγκέντρωση των τουριστών σε ορισμένους μόνο τόπους, τους τουριστικούς προορισμούς, έχει σαν αποτέλεσμα οι τόποι αυτοί να υπεραναπτύσσονται τουριστικά, συχνά άναρχα και ανεξέλεγκτα, να υπερεκμεταλλεύονται από τους τουριστικούς επιχειρηματίες, συχνά ληστρικά και εξαντλητικά και τελικά να αποστερούνται τους πόρους τους, συχνά οριστικά και μη αναστρέψιμα, για να εγκαταλειφθούν τότε και να αναζητηθούν νέοι προορισμοί που παράγουν νέα τουριστικά προϊόντα. Οι επιχειρηματίες φεύγουν με τα κέρδη τους και ο ντόπιος πληθυσμός και ο τόπος τους μένουν με τα σημάδια της καταστροφής.

Σήμερα ο μαζικός τουρισμός κατηγορείται και χαρακτηρίζεται σαν τερατούργημα και σαν μια τουριστική τακτική που δεν έχει στην ουσία κανένα αντισταθμιστικό όφελος για τον τουριστικό προορισμό, τον ντόπιο πληθυσμό και το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. [10]

Ο τουριστικός προορισμός υπερφορτώνεται από τουριστικές εγκαταστάσεις, που δεν ανήκουν στο ντόπιο πληθυσμό αλλά ανήκουν και διευθύνονται από μητροπολικά

κέντρα που επιδιώκουν μόνο το κέρδος, για τη μεγιστοποίηση του οποίου εφαρμόζουν νόμους και κανόνες της αγοράς και του marketing που επιτείνουν το πρόβλημα της μαζικοποίησης και από αυτό το κέρδος ελάχιστο μόνο ποσοστό χρησιμοποιείται τοπικά προς όφελος της τοπικής ανάπτυξης και του ντόπιου πληθυσμού. Και ακόμη χειρότερα, δεν χρησιμοποιούνται τα τοπικά προϊόντα, αλλά συχνά εισάγονται ξένα, προερχόμενα από τους τόπους των επιχειρηματιών για να ενισχύουν τις αγορές τους. Χρησιμοποιούνται όμως, και μάλιστα καταχρηστικά, οι πόροι που δεν εισάγονται. Ο κάτοικος ενός ελληνικού νησιού π.χ. υδροδοτείται ορισμένες μόνο ώρες την ημέρα, όταν ο τουρίστας του κοντινού ξενοδοχείου ξοδεύει όσο νερό θέλει και όπως θέλει, ακόμη και για να παίξει.

Ο ντόπιος πληθυσμός χρησιμοποιείται τόσο όσο το απαιτούν οι ανάγκες των επιχειρηματιών. Συνήθως μερικά και εποχιακά. Και βεβαίως αυξάνεται η απασχόληση και οι εργαζόμενοι έχουν ένα πρόσθετο εισόδημα (επιχείρημα των υποστηρικτών των επιχειρηματιών) αλλά μακροχρόνια το μόνο που κερδίζουν είναι να υπηρετούν ξένα συμφέροντα.

Ο τόπος αναπτύσσεται τόσο και μόνο όσο το απαιτούν οι ανάγκες εξυπηρέτησης των τουριστών.

Οι φυσικοί και οι πολιτιστικοί πόροι εμπορευματοποιούνται και υπερεκμεταλλεύονται χωρίς να λαμβάνονται μέτρα προστασίας και αειφορίας τους. Και όλ' αυτά γίνονται δεκτά από την πολιτεία χάριν του άμεσου, καθαρού και χειροπιαστού συναλλαγματικού οφέλους το οποίο δυστυχώς σήμερα δεν αποτελεί, υποχρεωτικά, εθνικό εισόδημα αφού μπορεί να μεταφέρεται όπου επιθυμούν οι επιχειρηματίες μέσα στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι δυσμενείς επιδράσεις αυτού του μαζικού τουρισμού στο περιβάλλον και στο ντόπιο πληθυσμό και τα αδιέξοδα που δημιούργησε η τουριστική ανάπτυξη που εξυπηρετεί το είδος αυτό του τουρισμού, άρχισαν να γίνονται ορατές και μετρήσιμες στη δεκαετία του 1970 και αργότερα έγιναν πειστικές και απaráδεκτες. [11]

Τότε πολλές ομάδες ανθρώπων έκρουσαν τον κώδωνα του κινδύνου και προσπάθησαν να πάρουν προστατευτικά μέτρα. Στις ομάδες αυτές περιλαμβάνονταν μελετητές και ερευνητές τουρισμού, καθηγητές και συγγραφείς, οικολόγοι, οι οπαδοί του Πράσινου Κινήματος (πράσινοι), διάφορες περιβαλλοντικές οργανώσεις, γιατροί και άνθρωποι που ανησυχούσαν για τους κινδύνους της υγείας που ενυπάρχουν στο μαζικό τουρισμό (ηλιοθεραπεία, αφροδίσια νοσήματα, AIDS κ.λπ.), κοινωνιολόγοι

που ανησυχούσαν για την αλλοίωση των τοπικών κοινωνιών, άνθρωποι που απέρριπταν το τουριστικό μπούγιο, τον τουρισμό των 4S και τον «κονσερβοποιημένο» οργανωμένο τουρισμό και πολλοί θεωρητικοί που έβλεπαν να αλλοιώνεται η τουριστική ιδέα, η ανθρωπρέπεια του και το στοιχείο της ελευθερίας του τουριστικού κινήματος.

Όλοι αυτοί οι άνθρωποι χωρίς να αμφισβητούν τις πολλές πράγματι ευμενείς επιδράσεις του τουρισμού και χωρίς να επιδιώκουν να μειωθεί ο ρυθμός και η ενθάρρυνση της τουριστικής ανάπτυξης, πρότειναν να επανεξεταστεί και να επαναξιολογηθεί ο τρόπος εκδήλωσης και άσκησης του τουριστικής δραστηριότητας και συγκεκριμένα πρότειναν να ληφθούν άμεσα μέτρα αντιμετώπισης του τερατουργήματος του μαζικού τουρισμού. Έτσι δημιουργήθηκε μια τάση, που αργότερα έγινε συμπεριφορά πολλών τουριστών, τουριστικών φορέων και μελετητών, που άρχισαν να αναζητούν πιο φιλικές και ήπιες προς το περιβάλλον και πιο ανθρωποκεντρικές μορφές τουρισμού, μορφές που στο σύνολό τους συγκροτούν το λεγόμενο εναλλακτικό τουρισμό (Alternative Tourism ή AT).

Η φιλοσοφία του εναλλακτικού τουρισμού συνοψίζεται στη διαφύλαξη του περιβάλλοντος και των πόρων του τουριστικού προορισμού, στην ικανοποίηση των αναγκών του ντόπιου πληθυσμού και στη δυνατότητα των χωρών, στις οποίες υπάρχουν οι τουριστικοί προορισμοί να παίρνουν αυτές τις αποφάσεις της τουριστικής ανάπτυξης, σύμφωνα με τις δικές τους τουριστικές πολιτικές, και να μην οδηγούνται από τους μεγάλους τουριστικούς επιχειρηματίες (τους tours operators - ξενοδόχους) που συνήθως εξυπηρετούν πολυεθνικά ή ίδια οφέλη. Δυστυχώς οι μεγάλοι του τουρισμού συχνά επικυριαρχούν και διαμορφώνουν το τουριστικό γίνεσθαι χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τις τοπικές ανάγκες.

Έτσι στη σύγχρονη τουριστική περίοδο, υπάρχει η τάση περιορισμού του μαζικού τουρισμού και ενθάρρυνσης του εναλλακτικού ήπιου τουρισμού. Ειδικότερα, καταβάλλεται προσπάθεια να ενθαρρυνθούν αντιεποχικές μορφές τουρισμού και μορφές που μπορούν να αναπτυχθούν εκτός κεκορεσμένων τουριστικών προορισμών και εκτός τουριστικών θέρετρων. Η προσπάθεια αυτή γενικεύεται τα τελευταία χρόνια και καταβάλλεται όχι μόνον από τις ομάδες πληθυσμού που προαναφέρθηκαν, αλλά και από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, την Ευρωπαϊκή Ένωση, τους Εθνικούς τουριστικούς φορείς αλλά και από πολλούς ιδιωτικούς φορείς. [12]

Κεφάλαιο 2ο

Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού

2.1 Γενικά

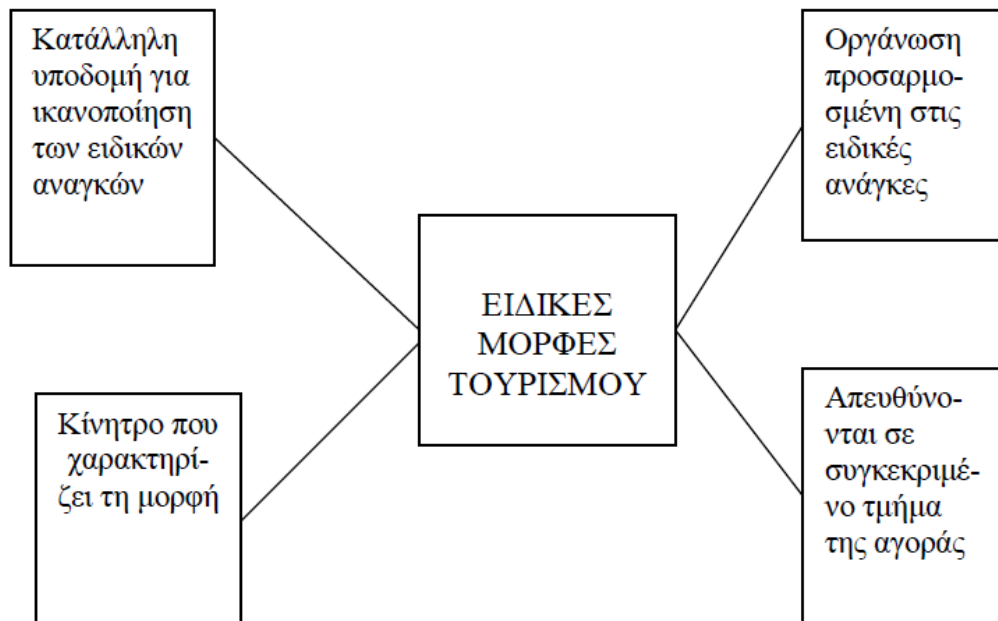
Οι ειδικές μορφές τουρισμού προϋπήρχαν χρονικά τόσο του μαζικού τουρισμού όσο και των νέων μορφών τουρισμού. Λειτουργούσαν όμως στις περισσότερες περιπτώσεις ως συμπληρωματική μορφή του μαζικού τουρισμού, ενώ οι νέες μορφές παρουσιάστηκαν κυρίως τα τελευταία χρόνια ως απάντηση στην αλλαγή κινήτρων των τουριστών με έμφαση σε αυτά που συνδέονται με την οικολογία και το περιβάλλον.

Οι ειδικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού και κυρίαρχου κινήτρου στη ζήτηση και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής στις τουριστικές περιοχές, που αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των τουριστών της κάθε ειδικής μορφής. Οι εναλλακτικές μορφές αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών, όπου επιπλέον οι τουρίστες συχνά επιλέγουν τον τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού, στον οποίο κυριαρχεί η αυτονομία των επιλογών και η περιήγηση με μικρή χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού . [13]

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού βρίσκονται στον αντίποδα του μαζικού τουρισμού και ειδικότερα του διεθνούς τουριστικού προτύπου της αγοράς που χαρακτηρίζονται από την μαζικότητα, την επιβάρυνση του περιβάλλοντος, τη μείωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και αποσκοπεί στη μεγιστοποίηση του κέρδους σε βάρος των τοπικών κοινωνιών, της τοπικής οικονομίας και περιβάλλοντος. Στις εναλλακτικές μορφές περιλαμβάνονται όσες έχουν ως βασικό χαρακτηριστικό τους την αντίθεση στον κλασικό τύπο μαζικού τουρισμού, έχοντας ως αφετηρία την ανάγκη προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, τη διαφύλαξη πολιτιστικής κληρονομιάς και τη φυσική ζωή. Πλέον τίθενται στην πρώτη γραμμή της τουριστικής ανάπτυξης οι φυσικοί και οι πολιτιστικοί πόροι.

Κάθε ειδική μορφή τουρισμού έχει ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, το οποίο λειτουργώντας ως κίνητρο γίνεται αναπόσπαστο συστατικό στοιχείο και δίνει το όνομα του στην ειδική αυτή μορφή. Η πλειοψηφία αυτών των μορφών εμπεριέχει την ενεργό συμμετοχή των τουριστών στις δραστηριότητες αυτών των εναλλακτικών μορφών. Επίσης στις ειδικές μορφές τουρισμού εκτός από τον προσδιοριστικό

κίνητρο, μπορούν να διακριθούν και άλλα χαρακτηριστικά όπως ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας του και η απαιτούμενη υποδομή που αποσκοπούν στην ικανοποίηση των ειδικών αναγκών των τουριστών-επισκεπτών. Πολλές από αυτές τις μορφές αναπτύχθηκαν υπό την επιρροή του οικολογικού κινήματος ενώ είναι συχνό φαινόμενο η παράλληλη ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών που συνδέουν την οικολογία και τον πολιτισμό (π.χ. οικοτουρισμός-πολιτιστικός τουρισμός). [14]

Διαγράμμα 1: Σημαντικότερα χαρακτηριστικά των ειδικών μορφών τουρισμού

Δηλαδή η ανάγκη του ατόμου για διακοπές άρχισε να συνδυάζεται με τα προσωπικά ενδιαφέροντα του κάθε ατόμου ξεχωριστά και σιγά-σιγά διαμορφώθηκαν ομάδες τουριστών με κοινά ενδιαφέροντα. Το γεγονός αυτό στάθηκε αφορμή για την εξειδίκευση του τουρισμού σε ειδικές μορφές που στόχο είχαν να ικανοποιήσουν συγκεκριμένες προτιμήσεις ομαδοποιημένων τουριστών. Οι λόγοι που δημιουργήθηκαν αυτές οι μορφές τουρισμού έχουν άμεση σχέση με τα Hobbies του καθενός, με αθλητικές δραστηριότητες αλλά και επαγγελματικούς λόγους (συνέδρια) με λόγους υγείας (θεραπευτικός τουρισμός- τουρισμός υγείας) και με κάθε ιδιαίτερη προτίμηση ή λόγο που αντιστοιχεί σε μια ξεχωριστή μορφή τουρισμού.

Καθοριστικοί παράγοντες στην ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού αποδείχτηκαν οι τοπικές ιδιομορφίες σε χώρες ή περιοχές και η συχνή συνύπαρξη δυο ή τριών ειδικών μορφών σε ένα κοινό μοντέλο ανάπτυξης.

Από την άλλη, ενδέχεται κάποιες από τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού να έχουν αρνητικές επιπτώσεις και επιδράσεις στο περιβάλλον και να οδηγήσουν στην υπερεκμετάλλευση τοπικών πόρων αλλά και στη συγκέντρωση δραστηριοτήτων σε ευαίσθητες περιοχές.

Αναμφισβήτητα ο τουρισμός συμβάλλει καθοριστικά στην ταχύρυθμη οικονομική ανάπτυξη και στη δραστική μείωση της ανεργίας στη χώρα μας. Δεν είναι τυχαίο ότι συνεισφέρει περίπου το 18% του ΑΕΠ, αν ληφθούν υπόψη και οι πολλαπλασιαστικές επιδράσεις του στο σύνολο της οικονομίας. Το σύνολο των εσόδων της χώρας μας από τον τουρισμό είναι μεγαλύτερο από το σύνολο της αξίας των εξαγωγών μας, τόσο προϊόντων όσο και υπηρεσιών, και καλύπτει περίπου το 40% του ελλείμματος του ισοζυγίου των εξωτερικών μας πληρωμών. Στον ελληνικό τουρισμό απασχολούνται άμεσα και έμμεσα περίπου 800.000 εργαζόμενοι, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων δραστηριοποιείται στην περιφέρεια και σε μικρού ή μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις.

Ωστόσο, για να μπορέσει ο τουρισμός να αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερη δυναμική και να βοηθήσει ακόμη περισσότερο στην οικονομία της χώρας θα πρέπει εκτός από τον παραδοσιακό τουρισμό να αναπτύξει και άλλες μορφές όπως συνεδριακό τουρισμό, αθλητικό τουρισμό κ.α. που αποτελούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού.[15]

2.2 Κοινωνικός Τουρισμός

Ο κοινωνικός τουρισμός, σαν ιδιαίτερη μορφή τουρισμού, ορίζεται το σύνολο των σχέσεων και φαινομένων τουριστικού χαρακτήρα που διευκολύνουν τη συμμετοχή στον τουρισμό των ασθενέστερων οικονομικών τάξεων. Με άλλα λόγια ο κοινωνικός ή επιδοτούμενος τουρισμός αποτελεί το είδος εκείνο του τουρισμού που χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι πραγματοποιείται από μέλη του κοινωνικού συνόλου, των οποίων η αγοραστική δύναμη είναι λίγο-πολύ περιορισμένη, χάρη σε ειδικές παροχές προς αυτά που μπορεί να είναι άμεσες ή έμμεσες.

Οι παροχές για κοινωνικό τουρισμό αποτελούν σήμερα για τις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες υποχρέωση του κράτους. Συγκεκριμένα το σύγχρονο «κοινωνικό κράτος» έχει υποχρέωση πέρα από υγεία, καλά γερατειά, εργασία, παιδεία κλπ να εξασφαλίσει σε άτομα χαμηλής εισοδηματικής στάθμης τη δυνατότητα να κάνουν διακοπές και με αυτόν τον τρόπο να ισορροπήσουν τόσο ψυχικά όσο και σωματικά.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού είναι η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής και ανωδομής, όπως για παράδειγμα κατασκευή ειδικών τουριστικών καταλυμάτων που να ανταποκρίνονται στις οικονομικές δυνατότητες της πελατείας τους, δηλαδή «κοινωνικών τουριστών», χορήγηση επιδομάτων διακοπών που να αναπροσαρμόζονται σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες μιας οικογένειας, εφαρμογή επιχορηγούμενων προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού για ειδικές κατηγορίες ατόμων, όπως για παράδειγμα σπουδαστές, στρατιώτες, συνταξιούχους, που η οικονομική τους κατάσταση κάθε άλλο παρά τους επιτρέπει να κάνουν διακοπές, χρηματοδότηση των διακοπών με ευνοϊκούς όρους κλπ. [16]

Η σημασία του κοινωνικού τουρισμού:

Οι κοινωνικές επιπτώσεις αφορούν ουσιαστικά τους συμμετέχοντες και είναι αναμφισβήτητα θετικές. Το σημαντικότερο γεγονός είναι η δυνατότητα που δίνεται για τουρισμό σε άτομα τα οποία δεν θα μπορούσαν να ταξιδέψουν χωρίς την βοήθεια κάποιου τέτοιου προγράμματος. Μια δεύτερη επισήμανση είναι ότι, συνήθως, τα κοινά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων γίνονται αίτια για ευκολότερη επαφή και

γνωριμία μέσα από το ταξίδι, με βάση το κοινό επάγγελμα, την ηλικία και την οικογενειακή κατάσταση (ζευγάρια με παιδιά).

Δημιουργείται, έτσι, μια κοινότητα που λειτουργεί συχνά θετικότερα από την εμπορική λογική του κλασσικού τουρισμού των διακοπών. Ένα τρίτο στοιχείο αφορά τις ειδικές ομάδες πληθυσμού (ηλικιωμένοι, ασθενείς, αγρότες, ανάπηροι) για τις οποίες αυτά τα προγράμματα δίνουν δυνατότητες κοινωνικοποίησης αλλά και συμμετοχής σε δραστηριότητες.

Οι οικονομικές επιπτώσεις αφορούν τους τουρίστες, το κράτος αλλά και τους τοπικούς επιχειρηματίες. Οι τουρίστες ενισχύονται οικονομικά με διάφορους τρόπους για να ταξιδέψουν, χρησιμοποιώντας βέβαια πόρους σε μεγάλο ποσοστό δικούς τους (Ταμείου Διακοπών). Το κράτος ασκεί μέσω του κοινωνικού τουρισμού μια πολιτική ενίσχυση των κοινωνικών παροχών αλλά και της απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο, στοχεύοντας ουσιαστικά και στην ενίσχυση του ευρύτερου τουριστικού τομέα (επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου γενικότερα στον τόπο υποδοχής). Τέλος, οι τοπικοί επιχειρηματίες ωφελούνται από τον κοινωνικό τουρισμό, διότι είναι τουρισμός των μεγάλων αριθμών και συχνά μετριάζει το πρόβλημα της εποχικότητας. Αναμφισβήτητα υπάρχουν πολλά προβλήματα, με πρώτο το γεγονός ότι κάθε μορφή κοινωνικής παροχής αποτελεί οικονομική απειλή, αλλά συνολικά τα προγράμματα αυτά είναι πολύ θετικά για την οικονομία.[17]

2.3 Θεραπευτικός – Ιαματικός Τουρισμός

Ο θεραπευτικός – ιαματικός τουρισμός ή τουρισμός τα τελευταία 15 χρόνια εξελίσσεται σε μια από τις βασικότερες μορφές τουρισμού. Αφορά την επίσκεψη σε περιοχές που διαθέτουν ιαματικά λουτρά, πηγές, κέντρα θαλασσοθεραπείας, Spa, υδροθεραπευτήρια κτλ, με σκοπό την ίαση από κάποιο νόσημα ή την επίσκεψη για λόγους κοσμετολογίας, ξεκούρασης και χαλάρωσης.

Η νέα αυτή εξειδίκευση του τουρισμού υγείας κερδίζει διαρκώς και μεγαλύτερη πελατεία στις ανεπτυγμένες χώρες και ιδιαίτερα στην Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη. Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της μορφής τουρισμού αναφέρονται από τη μια πλευρά στη σύνθεση της πελατείας τους, που δεν αποτελείται αποκλειστικά από άτομα της δεύτερης και τρίτης ηλικίας αλλά και από νεότερους ανθρώπους που επιθυμούν να συνδυάσουν τις διακοπές τους με ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα. Το

νέο «προϊόν» πλασάρεται, λοιπόν με νέο περιτύλιγμα, εμπλουτίζεται με αξιοπρεπείς εγκαταστάσεις που φθάνουν μέχρι και πέντε αστέρων καταλύματα και υπηρεσίες και η έμφαση δίνεται στην αναζωογόνηση και τις ευεργετικές επιπτώσεις ενός ολόκληρου προγράμματος δραστηριοτήτων και αγωγής που υποστηρίζεται από ειδικούς της ιατρικής και ψυχοσωματικής υγιεινής. Η μορφή αυτή τουρισμού, εκτός από ειδικές εγκαταστάσεις υδρόλουτρο-θαλασσο-αεροθεραπείας και καταλύματα αξιώσεων με συμπληρωματικές εγκαταστάσεις, απαιτεί και ειδικές ιατρικές και φυσιοθεραπευτικές υπηρεσίες περιλαμβάνει τις υπηρεσίες που έχουν σχέση με την υγεία, τον Ιατρικό έλεγχο, την ειδική διαιτητική, την θεραπεία με βιταμίνες, τις βοτανοθεραπείες, τη γυμναστική, τις ειδικές θεραπείες όπως αντικαπνιστική, θεραπεία του άγχους, ψυχοθεραπεία, κινησιοθεραπεία, χαλάρωση, εκμάθηση ύπνου, έρευνα της σωστής γραμμής του σώματος αισθητική κ.α.

Η φύση εκτός από σπάνια τοπία και ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές, «χάρισε» στην Ελλάδα και πηγές με σημαντικές θεραπευτικές ιδιότητες. Τα ιαματικά λουτρά αποτελούν μέρος του εθνικού πλούτου της χώρας, ενώ οι θεραπευτικές τους ιδιότητες ήταν γνωστές, ήδη, από τους αρχαίους χρόνους. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι είναι διάσπαρτοι στην ελληνική επικράτεια, ενώ τα νερά των συγκεκριμένων πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα, είτε λόγω της υψηλής τους θερμοκρασίας είτε λόγω της παρουσίας σπάνιων δραστικών συστατικών. Τα νερά αυτά χαρακτηρίζονται ως μεταλλικά εξαιτίας της θερμοκρασίας ή της γενικής τους χημικής σύστασης. Εκτός από τις ψυχρές μεταλλικές πηγές υπάρχουν και οι θερμοπηγές, με τις οποίες οικοδομήθηκε ένας κλάδος θεραπευτικής αγωγής, η ιαματική υδροθεραπεία (θερμαλισμός).[18]

Η γεωγραφική κατανομή των πηγών δεν είναι τυχαία, καθώς συνδέεται είτε με τεκτονικά γεγονότα, όπως, για παράδειγμα, στις περιπτώσεις των πηγών του Καϊάφα, της Κυλλήνης και του Λαγκαδά, είτε με ηφαιστειακές δραστηριότητες όπως, για παράδειγμα, στις περιπτώσεις των πηγών των Μεθάνων, της Μήλου, της Λέσβου, της Σαμοθράκης και της Λήμνου. Η υδροθεραπεία είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αντιμετώπιση πολλαπλών παθήσεων, όπως είναι τα αρθρικά και οι ρευματοπάθειες, και διακρίνεται σε δύο είδη:

α) **την εσωτερική**, η οποία περιλαμβάνει την ποσιθεραπεία (πόση ιαματικών νερών), εισπνοθεραπεία (εισπνοή των αερίων ή των σταγονιδίων των μεταλλικών νερών) και τις πλύσεις (στοματικές, ρινικές, γυναικολογικές)

β) **την εξωτερική**, η οποία περιλαμβάνει τα λουτρά, τις καταιωνίσεις (για ορισμένο χρόνο το σώμα δέχεται το θερμομεταλλικό νερό, που έρχεται με υψηλή ή χαμηλή πίεση) τις υδρομαλάξεις (το σώμα δέχεται την πίεση του νερού), την υδροκινησιοθεραπεία (συνδυασμός λουτροθεραπείας και κινησιοθεραπείας, όσο το σώμα βρίσκεται στο νερό) και την πηλοθεραπεία (εφαρμογή πηλού, που έχει «ωριμάσει», σε σημεία του σώματος με διάφορες παθήσεις).[19]

Για την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού και γενικότερα, του τουρισμού υγείας, λειτουργούν ήδη δύο κέντρα θαλασσοθεραπείας στην Κρήτη, εφοδιασμένα με το ειδικό σήμα λειτουργίας του Ε.Ο.Τ. και είναι υπό κατασκευή άλλα δύο.

Σε αυτήν την κατηγορία τουριστικής υποδομής περιλαμβάνονται, επίσης, τα 14 υδροθεραπευτήρια (ιδιοκτησίας Ε.Ο.Τ.), στα οποία εξυπηρετούνται ετησίως περί τα 100.000 άτομα, με 1.400.000 θεραπευτικές αγωγές (λούσεις, κλπ.) καθώς και δεκάδες άλλες ιαματικές πηγές που λειτουργούν από τοπικούς φορείς και προσφέρουν στους επισκέπτες σύγχρονες υπηρεσίες υψηλών προδιαγραφών.[20]

2.4 Θρησκευτικός Τουρισμός

Σύμφωνα με τον ΕΟΤ είναι ένα είδος τουρισμού που αφορά μια κατηγορία ατόμων που επισκέπτονται θρησκευτικούς τόπους που περιλαμβάνουν εκκλησίες, μοναστήρια, πανηγύρεις είτε στη χώρα της διαμονής τους ή σε κάποια άλλη για λόγους λατρείας ή για να πάρουν μέρος σε θρησκευτικές εκδηλώσεις και που στη χώρα μας βρίσκεται ακόμα σε αρχικό στάδιο ανάπτυξης. Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και οι μεταβυζαντινές εκκλησίες με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, τα ψηφιδωτά, τις τοιχογραφίες και τις σπάνιες εικόνες τους, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια και τα προσκυνήματα της υπαίθρου, τα μοναστήρια τα μετόχια και οι σκήτες, η μοναδική μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους και τα μοναστήρια των Μετεώρων (Θεσσαλία), μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και τη στενή και μακράιωνη διασύνδεση της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία.

Σε πολλές περιοχές της χώρας, ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να συναντήσει, επίσης, κτίσματα και μνημεία λατρείας διαφορετικών δογμάτων και θρησκειών, που συνυπάρχουν σε ένα διαρκή διάλογο, αναδεικνύοντας το σπάνιο ιστορικό και πολιτισμικό παλίμψηστο του ελληνικού χώρου. Η Ελλάδα είναι ίσως μια από τις λίγες χώρες στον κόσμο που μπορεί να αναπτύξει τη μορφή αυτή του τουρισμού, καθώς τα ελληνικά μοναστήρια αποτελούν θαυμάσια τεκμήρια τέχνης και τεχνικής, χτισμένα από το 10ο αιώνα συνδυάζουν την ελληνική ορθόδοξη παράδοση με την εξέλιξη της αρχιτεκτονικής και της ζωγραφικής στον ελληνικό χώρο. Ο ορθόδοξος μοναχισμός έχει προσφέρει σε κάθε γωνιά του τόπου μας θαυμάσια μνημεία, προσαρμοσμένα απόλυτα στη γεωγραφική θέση, το ανάγλυφο του εδάφους και το φυσικό τοπίο.

Η μορφή αυτού του τουρισμού είναι περιορισμένης διάρκειας συνήθως από μία έως τρεις ημέρες. Επίσης τα τουριστικά πακέτα για θρησκευτικό τουρισμό είναι σχετικά φτηνότερα από άλλων μορφών τουρισμού. Τα οικονομικά οφέλη για τους θρησκευτικούς τόπους είναι σημαντικά. [21]

2.5 Επαγγελματικός – Συνεδριακός – Εκθεσιακός Τουρισμός

Η μορφή αυτή περιλαμβάνει ταξίδια διαφόρων μορφών, που πραγματοποιούνται για επαγγελματικούς λόγους καθώς και την οργάνωση συνεδρίων, διεθνών εκθέσεων ή συναντήσεις με μεγάλο ή μικρό αριθμό συμμετεχόντων σε οποιοδήποτε επίπεδο τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές. Ειδικότερα τα ταξίδια αυτά αφορούν ειδικό τμήμα της αγοράς, χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα κίνητρα, απαιτούν κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή και ιδιαίτερη οργάνωση και προσωπικό.

Μπορούμε να διακρίνουμε τρεις μορφές επαγγελματικού τουρισμού:

- ✚ **Συνεδριακός τουρισμός:** αφορούν την συνάντηση ατόμων από διαφορετικά συνήθως μέρη, για μία η περισσότερες ημέρες, με σκοπό την ανταλλαγή επιστημονικών και ειδικών γνώσεων στο πλαίσιο ενός προκαθορισμένου προγράμματος.
- ✚ **Εκθεσιακός τουρισμός:** αφορούν την διοργάνωση εκθέσεων από επιχειρήσεις, φορείς, οργανισμούς, κράτη, ιδρύματα, συνδέσμους, με σκοπό

να αξιοποιήσουν την επικοινωνιακή δυνατότητα των εκθέσεων προκειμένου να δημιουργήσουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την διάδοση πληροφοριών προς τον επιθυμητό στόχο. Οι εκθέσεις ενσωματώνουν τρία βασικά εργαλεία του μάρκετινγκ, τη διαφήμιση, τις δημόσιες σχέσεις, την προώθηση πωλήσεων και πραγματοποιούνται σε εκθεσιακά κέντρα ή χώρους κατάλληλους για τέτοιες εκδηλώσεις.

✚ **Ταξίδια κινήτρων:** εντάσσονται στη γενικότερη κατηγορία των εταιρικών ταξιδιών και είναι η πραγματοποίηση διακοπών με έξοδα της επιχείρησης, ως ανταμοιβή εξαιρετικής απόδοσης στο πλαίσιο μιας ενέργειας-κινήτρων. Τα ταξίδια – κίνητρα αποτελούν για την επιχείρηση ένα μέσο υποκίνησης, με απώτερο στόχο την αύξηση της απόδοσης των εργαζομένων. Πρόκειται για πολυτελή ταξίδια περιορισμένων χρονικής διάρκειας ταξιδιού τρεις ως τέσσερις μέρες συνήθως που τα αναλαμβάνουν ταξιδιωτικά γραφεία σκοπεύοντας στην ικανοποίηση των στελεχών διαφόρων επιχειρήσεων, με την παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών σε τουριστικούς προορισμούς που κατά προτίμηση να ξεχωρίζουν από τους συνηθισμένους. [22]

Δυστυχώς για τη χώρα μας ενώ οι δυνατότητες που διαθέτει για την ανάπτυξη του τουρισμού αυτού είναι πολύ μεγάλες, βρίσκεται στην τελευταία θέση στη διεθνή συνεδριακή πίτα από την άποψη του αριθμού συνεδρίων που φιλοξενεί ετήσια. Η μέχρι σήμερα πείρα δείχνει ότι όσες ελληνικές ξενοδοχειακές επιχειρήσεις επένδυσαν σε μεγάλα και σύγχρονα συνεδριακά κέντρα διαπίστωσαν ότι ο τζίρος των συνεδριακών πελατών τους ήταν διπλάσιος από αυτόν των άλλων πελατών τους και ότι παρά τη διεθνή ύφεση η ζήτηση για συνεδριακό τουρισμό αυξάνει σε αντίθεση με το γενικό τουρισμό που μειώνεται.

Για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού απαιτείται η λήψη μιας σειράς μέτρων τα οποία σχετίζονται τόσο με την δημιουργία κατάλληλης υποδομής όπως η κατασκευή σύγχρονων συνεδριακών κέντρων άρτια εξοπλισμένων, μεγάλης χωρητικότητας και με βοηθητικούς χώρους όσο και με την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου για τους οργανωτές συνεδρίων και εκθέσεων καθώς πολλά μη ειδικευμένα άτομα οργανώνουν σήμερα συνέδρια με αποτέλεσμα να δυσφημίζεται η Ελλάδα στο εξωτερικό. Όσον αφορά την υποδομή την τελευταία περίοδο υπάρχει μια έντονη κινητικότητα εκ μέρους της πολιτείας για να καλυφθούν οι ελλείψεις και παραλείψεις των προηγούμενων χρόνων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η οργάνωση και δημιουργία γραφείων συνεδριακού τουρισμού σε εθνικό και τοπικό επίπεδο αποτελεί θεμέλιο λίθο της αποτελεσματικής προσπάθειας προβολής και προώθησης μίας χώρας ή μίας περιοχής ως συνεδριακού προορισμού στην έντονα ανταγωνιστική διεθνή αγορά των συνεδρίων καθώς και το ότι μέχρι σήμερα η χώρα μας δεν διαθέτει κανένα Convention Bureau, έκτος από αυτό της Θεσσαλονίκης, (Thessaloniki Conventions & Visitors Bureau-TCVB)

[23]

Προϋποθέσεις εγκατάστασης συνεδριακού κέντρου:

- Γεωγραφική θέση, με εύκολη διεθνή συγκοινωνιακή πρόσβαση
- Συγκοινωνιακή σύνδεση με το κέντρο της πόλης
- Επαρκείς θέσεις στάθμευσης
- Φυσικές ομορφιές, αξιοθέατα στην ευρύτερη περιοχή προσφέροντας την δυνατότητα διοργάνωσης εκδρομών και παράλληλων εκδηλώσεων.

2.6 Μορφωτικός Τουρισμός

Ο μορφωτικός τουρισμός αποτελεί μια μορφή τουρισμού στην οποία τα άτομα έχουν σαν σκοπό την συμμετοχή τους σε πολιτιστικές γενικά εκδηλώσεις. Συγκεκριμένα αυτό το είδος τουρισμού που ως σημειωθεί εμφανίζει ανοδικές τάσεις διεθνώς, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων επισκέψεις ιστορικών μνημείων αρχαιολογικών χώρων, μουσείων, πινακοθηκών, παρακολούθησεις συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, όπερας, καθώς επίσης συμμετοχές σε πολιτιστικές εκδηλώσεις ή σεμινάρια γλωσσολογίας, φιλοσοφίας, ψυχολογίας, κοινωνιολογίας, ανθρωπολογίας κλπ. Για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού απαιτείται όχι μόνο βασική τουριστική υποδομή αλλά και ειδική υποδομή όπως προγράμματα με πλούσιες πολιτιστικές μορφωτικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις.

2.7 Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο, με την οποία ο επισκέπτης έχει την

ευκαιρία να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου αυτού, με σεβασμό προς το περιβάλλον και την παράδοση. Επίσης, η δραστηριότητα αυτή φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση καθώς και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες μπορεί να συμμετέχει, να ψυχαγωγηθεί και να νιώσει τη χαρά της περιήγησης, της γνώσης και της ανακάλυψης, να ενσωματωθεί με τις τοπικές συνθήκες.

Ειδικότερα διακρίνονται δύο μορφές αγροτουρισμού σε διεθνές επίπεδο:

- ✚ Εκείνη όπου οι επισκέπτες φιλοξενούνται σε μεγάλα αγροκτήματα και συμμετέχουν στις γεωργικές εργασίες αλλά και στην καθημερινότητα και τον τρόπο ζωής των ίδιων των εργατών. Η μορφή αυτή είναι γνωστή ως «Farmhouse holidays» (Διακοπές σε αγροκτήματα) και εμφανίζεται σε χώρες με μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις.
- ✚ Εκείνη που προβλέπει την φιλοξενία σε μικρά καταλύματα όπου μαζί με την διαμονή προσφέρεται και πρωινό γεύμα. Η μορφή αυτή του αγροτουρισμού είναι γνωστή ως «Bed and breakfast» και εμφανίζεται σε χώρες με μικρές γεωργικές περιοχές .

Πολλές επιχειρήσεις σ' όλη τη χώρα, προσφέρουν τη δυνατότητα να απολαύσετε τα μοναδικά πλεονεκτήματα της ελληνικής υπαίθρου, μέσω ειδικών προγραμμάτων αγροτουρισμού.

Οι επιχειρήσεις αυτές κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες:

- πρατήρια / εκθετήρια αγροτουριστικών προϊόντων
- αγροτουριστικά κέντρα εστίασης και αναψυχής
- τουριστικά γραφεία, που αναλαμβάνουν τη διοργάνωση ή την υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων οικοτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- αγροκτήματα
- επιχειρήσεις παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων
- εργαστήρια λαϊκής τέχνης.

Στην Ελλάδα μέχρι πρόσφατα, οι δραστηριότητες αγροτουρισμού περιορίζονταν στην παροχή κάποιου καταλύματος, ενώ τα τελευταία χρόνια η κατάσταση αυτή έχει αλλάξει. Αρχίζει να καθιερώνεται γύρω από τα αγροτικά τουριστικά προϊόντα μια

πολιτική, που υιοθετεί την έννοια των προϊόντων αυτών, τα οποία εκτός από τις συγκεκριμένες προσφερόμενες αγροτουριστικές υπηρεσίες και τα τοπικά προϊόντα, ενσωματώνει και ολόκληρη την εικόνα της περιοχής, έτσι όπως καταγράφεται στο αγροτικό τοπίο, στον τρόπο ζωής και τον πολιτισμό της. [24]

Προγράμματα ενισχύσεων αγροτουριστικής ανάπτυξης

Τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ελλάδα ενισχύονται μέσω χρηματοδοτήσεων οι προσπάθειες την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Οι στόχοι των αγροτουριστικών προγραμμάτων που εφαρμόζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι:

1. Η συμπλήρωση και βελτίωση του γεωργικού εισοδήματος.
2. Η βελτίωση των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης του αγροτικού πληθυσμού.
3. Η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στο τόπο διαμονής του.
4. Η βελτίωση και διάθεση των τοπικών γεωργικών και βιοτεχνικών προϊόντων.
5. Η φροντίδα του φυσικού περιβάλλοντος.
6. Η διατήρηση, η προβολή και η αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς» [22]
7. Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού, οποίος παρουσιάζει μια αυξανόμενη ζήτηση στην αγορά του εξωτερικού και εσωτερικού περιβάλλοντος.

Ο Frater υποστηρίζει «ότι τέσσερις κυρίως λόγοι οδήγησαν τους αγρότες να προσφέρουν καταλύματα για τουρισμό: για να αυξήσουν τα ετήσια εισοδήματά τους, για να αντισταθμίσουν το μειωμένο από τη γεωργία εισόδημα, για να εκμεταλλευτούν τους αχρησιμοποίητους πόρους και να χαρούν τη συντροφιά των επισκεπτών.» [25]

Στον Αγροτουρισμό είναι σαφές ότι αναζητάμε την αυθεντικότητα και την μοναδικότητα σε κάθε της μορφή και έκθεση. Η Ελλάδα διαθέτει μια σημαντική και αξιόλογη ποικιλομορφία στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που την κάνουν μια μοναδική χώρα. Στην Ελλάδα υπάρχει ένα ανεκμετάλλευτο δυναμικό που μπορεί να δημιουργήσει ένα εξειδικευμένο μοντέλο αγροτουρισμού για κάθε περιοχή. Η χώρα έχει το μοναδικό προνόμιο να διαθέτει ανεξάντλητους πόρους που διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή, σπάνια φυσική ομορφιά, ιστορία, παράδοση, γαστρονομία, αρχιτεκτονική, παραδοσιακές τέχνες, μουσική παράδοση, πολιτισμό, θρησκευτικά μνημεία, χωρία, παραδοσιακούς οικισμούς, πανηγύρια, θάλασσες, βουνά, δάση φαράγγια, και όλα αυτά σχηματίζουν ένα σπάνιο και πολύχρωμο μωσαϊκό εικόνων εμπειριών που μόνο οι ντόπιοι μπορούν να εντοπίσουν και να αναδείξουν

δημιουργώντας ένα τόπο ευλογημένο. Η Ελλάδα είναι μια χώρα με μοναδικότητα και ανομοιογένεια και αυτό στον αγροτουρισμό δίνει το πλεονέκτημα ανάδειξης αυτής της μοναδικότητας.[24]

2.8 Οικοτουρισμός – Οικολογικός Τουρισμός

Ο Οικοτουρισμός είναι ο φυσικόςτουρισμός λίγων επιπτώσεων που συμβάλλει στη διατήρηση των βιοτόπων και των ειδών της χλωρίδας και της πανίδας είτε άμεσα μέσα από την συμβολή στη διατήρηση του περιβάλλοντος είτε έμμεσα μέσα από την εξασφάλιση εσόδων στην τοπική κοινότητα αρκετών για τους κατοίκους της, προστατεύοντας έτσι τη φυσική τους κληρονομιά ως πηγή εσόδων. Τουρισμός δηλαδή που συνδυάζει την τοπική οικονομική ανάπτυξη, διαφύλαξη της ποιότητας του περιβάλλοντος και την ανάδειξη των φυσικών πλεονεκτημάτων και της ιστορίας μιας περιοχής. Η Ελλάδα διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, καθώς παρά τη μικρή της έκταση παρουσιάζει σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις και πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας. Χιλιάδες δαντελωτές ακτές, επιβλητικά βουνά, σπήλαια και φαράγγια, λίμνες, ποτάμια, βιότοποι εξαιρετικής ομορφιάς και μοναδικά οικοσυστήματα «προικίζουν» την ελληνική γη με εντυπωσιακά τοπία, τα οποία σε συνδυασμό με το ήπιο κλίμα της χώρας, καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για τους λάτρεις του οικολογικού-εναλλακτικού τουρισμού. Επισκεπτόμενος διάφορες περιοχές της χώρας, ο φυσιολάτρης περιηγητής έχει την ευκαιρία:

- ✓ να περιπλανηθεί στα αισθητικά δάση ή να εξερευνήσει τους εθνικούς δρυμούς όχι μόνο στην ορεινή ενδοχώρα αλλά και σε ορισμένα νησιά ή κοντά σε ποταμούς και σε λίμνες
- ✓ να απολαύσει τα υπέροχα μνημεία της φύσης, τα φαράγγια, τα σπήλαια και τους καταρράκτες
- ✓ να παρατηρήσει και να θαυμάσει τα σπάνια είδη πουλιών που φωλιάζουν ή καταφεύγουν στα παράκτια οικοσυστήματα και του υγρότοπους (βραχώδεις ακτές, αμμώδεις παραλίες, αμμοθίνες, «δέλτα» ποταμών, λίμνες, έλη, αλίπεδα κ.α.)
- ✓ να μελετήσει την εξαιρετική ποικιλία της χλωρίδας στην ελληνική ύπαιθρο

- ✓ να επισκεφθεί τα μοναδικά θαλάσσια πάρκα της Αλοννήσου και της Ζακύνθου, όπου βρίσκουν, αντίστοιχα, καταφύγιο δύο προστατευόμενα είδη, η μεσογειακή φώκια μονάχους-μονάχους και η θαλάσσια χελώνα καρέτα-καρέτα.
- ✓ να συμμετάσχει σε δραστηριότητες extreme σπορ (κανόε-καγιάκ, rafting, monoraft, hydrospeed, canyonig, ποδήλατο βουνού κ.α.), που τα τελευταία χρόνια γνωρίζουν θεαματική άνοδο στην Ελλάδα
- ✓ τέλος, να διαμείνει σε πρότυπες αγροτουριστικές μονάδες, που αναπτύσσονται σε όλη την επικράτεια και δίνουν τη δυνατότητα στον επισκέπτη να γνωρίσει την τοπική αρχιτεκτονική, πολιτισμική και γαστρονομική παράδοση, αλλά και τα προϊόντα, τις αγροτικές ασχολίες και την καθημερινή ζωή των κατοίκων κάθε περιοχής.

Οι επισκέπτες των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών οφείλουν να τηρούν προσεκτικά τις απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση, την αποφυγή κάθε ενόχλησης των φυσικών βιοτόπων και διατάραξης της ισορροπίας των οικοσυστημάτων. Πληροφορίες για το πώς μπορείτε να επισκεφθείτε προστατευόμενες περιοχές και να συμμετέχετε σε ειδικά προγράμματα, παρέχουν τα διάφορα τοπικά κέντρα πληροφόρησης, η τοπική αυτοδιοίκηση, καθώς και ειδικευμένα γραφεία.

Οι συνδυασμοί όλων ή κάποιων από τα είδη τουρισμού που αναφέραμε πιο πάνω μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στην ανάπτυξη του τουρισμού στη χώρα μας. Η προσφορά τουριστικών πακέτων γαστρονομίας, ψυχαγωγίας και ενημέρωσης για τον πολιτιστικό πλούτο που διαθέτει η Ελλάδα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για τους τουριστικούς πράκτορες καθώς θα αμβλύνει τη χωροταξική συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας, και θα αναβαθμίσει και θα εμπλουτίσει το τουριστικό προϊόν που προσφέρεται από αυτήν. [26]

Χαρακτηριστικά Οικοτουρισμού:

Σύμφωνα με τον *Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO)* και *THE INTERNATIONAL ECOTOURISM SOCIETY (TIES)* οι επιχειρήσεις που προωθούν οικοτουριστικό προϊόν, θα πρέπει να τηρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

1. Η επιχείρηση να οργανώνει ταξίδια αναψυχής, ξενάγησης και ψυχαγωγίας σε τόπους φυσικού κάλους

2. Να παίρνει μέρος στην προστασία μη ανανεώσιμων πόρων και άλλων πηγών του περιβάλλοντος.
3. Να δημιουργεί περιβαλλοντική γνώση.
4. Να προσφέρει άμεσα χαρακτηριστικά προτερήματα για τη συντήρηση παραδοσιακών τόπων.
5. Να σέβεται την τοπική κουλτούρα
6. Να στηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα
7. Να προσφέρει χαρακτηριστικά πλεονεκτήματα για την ενδυνάμωση των γηγενών πληθυσμών.
8. Να συνεισφέρει στην εκπαίδευση και γνωριμία του επισκέπτη με την τοπική κουλτούρα, ήθη, έθιμα και τοπικές συνήθειες.
9. Να προωθεί τη φιλοσοφία για «επιστροφή στη φύση».[27]

2.9 Θαλάσσιος Τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μια ειδική μορφή τουρισμού ιδιαίτερα σημαντική για την Ελλάδα με τεράστια περιθώρια ανάπτυξης.

Σύμφωνα με τον Ηγουμενάκη, Θαλάσσιος τουρισμός «είναι το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στο θαλάσσιο χώρο μιας χώρας, ενώ κατά τον Σωτηριάδη ο θαλάσσιος τουρισμός περιλαμβάνει δύο ειδικότερες μορφές τις κρουαζιέρες και το yachting.» [28]

Ο θαλάσσιος τουρισμός αναφέρεται στο σύνολο δραστηριοτήτων και υπηρεσιών που αναπτύσσονται στον θαλάσσιο χώρο μιας χώρας υποδοχής τουριστών. Οι υπηρεσίες και οι δραστηριότητες θα πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο και βασικό στοιχείο της τουριστικής μορφής και όχι μέσο για την πραγματοποίηση των διακοπών (Βελισσαρίου 2000). Αναμφίβολα ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μια από τις δυναμικότερες και επιλεκτικότερες μορφές του σύγχρονου τουρισμού αφού η σημασία του στις τουριστικές οικονομίες των χωρών που έχουν τόσο τις φυσικές προϋποθέσεις όσο και τις οικονομικές δυνατότητες να τον αναπτύξουν είναι κυριολεκτικά μεγάλες.

Η πιο παραγωγική και συναλλαγματοφόρα δραστηριότητα του θαλάσσιου τουρισμού είναι αναμφίβολα εκείνη της ναύλωσης σκαφών αναψυχής κάθε είδους όπως για

παράδειγμα πολυτελών θαλαμηγών, ιστιοφόρων, ταχύπλοων σκαφών κλπ. Η πελατεία στην οποία, είναι κατά το πλείστο τουρίστες υψηλής εισοδηματικής στάθμης. Άλλη αξιόλογη συναλλαγματοφόρα θαλάσσια δραστηριότητα είναι και αυτή των κρουαζιερών, η ζήτηση των οποίων παρουσιάζει διεθνώς σημαντική αύξηση. Οι σύγχρονες τάσης της αγοράς συγκλίνουν στα μεγαλύτερα και πολυτελέστερα κρουαζιερόπλοια, τα οποία εξασφαλίζουν υψηλή ποιότητα διαμονής και ψυχαγωγίας στους πελάτες τους, που κατά κανόνα αποτελούν μεσαίας και υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Οι κρουαζιέρες αποτελούν οργανωμένες περιηγήσεις με ειδικά πλοία τα κρουαζιερόπλοια, μέσα στα οποία προσφέρονται πλήθος υπηρεσιών και διευκολύνσεων. Τα σύγχρονα κρουαζιερόπλοια, πέρα από επισκέψεις και εκδρομές σε λιμάνια τουριστικού ενδιαφέροντος, προσφέρουν στον τουρίστα διαμονή η οποία συνδέεται με υπηρεσίες διασκέδασης όπως χορό, κινηματογράφο, θέατρο, συνέδρια, εκθέσεις, άθληση, αλλά και δραστηριότητες εκτός του πλοίου, όπως διάφορα θαλάσσια σπορ. Σύμφωνα με τον ΕΟΤ, στο χώρο των κρουαζιέρων, τα κρουαζιερόπλοια με ελληνική σημαία, που πραγματοποιούν μονοήμερες, 3ήμερες, 4ήμερες, 7ήμερες και πολυήμερες κρουαζιέρες σε ελληνικά λιμάνια και λιμάνια άλλων χωρών της Ανατολικής Μεσογείου, είναι άνω των 160.000 κόρων και έχουν συνολική δυναμικότητα άνω των 10.000 επιβατών

Όμως, τα ελληνικά λιμάνια επισκέπτονται και κρουαζιερόπλοια με ξένη σημαία, που, κατά την ΕΣΥΕ, έφεραν στα θαλάσσια σύνορα της χώρας 471.908 επιβάτες το 2000. Το yachting αποτελείται από περιηγήσεις με σκάφη αναψυχής κυρίως ιστιοφόρα και θαλαμηγούς τα οποία είτε είναι ιδιόκτητα ή τα ενοικιάζουν με πλήρωμα (crewed boats) ή χωρίς (bare boats).

Μια άλλη κατηγορία yachting είναι τα πλοία motor yachts με πλήρωμα τα οποία φιλοξενούν έξι έως τριάντα άτομα.. Τέλος μια ακόμη δημοφιλής μορφή είναι τα flotillas (στολίσκοι) που περιλαμβάνουν μικρά βοηθητικά σκάφη με τέσσερις έως έξι θέσεις (Βελισσαρίου 2000). Η ζήτηση σκαφών αναψυχής έχει αλλοδαπή προέλευση σε ποσοστό περίπου 95%, ενώ οι Ευρωπαίοι (ειδικότερα, οι Γερμανοί και Γάλλοι) προτιμούν τα ιστιοπλοϊκά και οι Αμερικανοί τα μηχανοκίνητα. [29]

2.10 Πολιτιστικός Τουρισμός

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO) θεωρεί πως πολιτιστικός τουρισμός είναι το ταξίδι που γίνεται με κίνητρο βασικά πολιτιστικό – περιλαμβάνοντας εκπαιδευτικές περιηγήσεις, θεατρικές παραστάσεις, φεστιβάλ, προσκυνήματα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία, καθώς και τη μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος, του λαϊκού πολιτισμού και της τέχνης. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πολιτιστικό τουρισμό έχουμε όταν ο επισκέπτης θέλει να κατανοήσει και να εκτιμήσει τον βασικό χαρακτήρα ενός τόπου και τον πολιτισμό του ως σύνολο, περιλαμβάνοντας:

- την ιστορία και την αρχαιολογία
- τον λαό και τον τρόπο ζωής του
- την πολιτιστική εξέλιξη
- τις τέχνες και την αρχιτεκτονική
- το φαγητό, το κρασί και την τοπική παραγωγή
- την κοινωνική, οικονομική και πολιτική δομή
- τη μορφολογία της περιοχής
- τα διάφορα φεστιβάλ και εκδηλώσεις

Εκτιμάται ότι ο πολιτιστικός τουρισμός αναπτύσσεται με ρυθμό 15% τον χρόνο και ότι το 37% όλων των διεθνών ταξιδιών περιλαμβάνει ένα πολιτιστικό στοιχείο. Από το άλλο μέρος, ο μαζικός τουρισμός αναπτύσσεται με ρυθμό μόνο 8% τον χρόνο. Η Ελλάδα έχει μια πολύ μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά που αποτελεί το μεγαλύτερο συγκριτικό της πλεονέκτημα έναντι των άλλων χωρών και αν την εκμεταλλευθεί κατάλληλα θα προσελκύσει ένα μεγάλο μέρος της παγκόσμιας τουριστικής κίνησης. Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική, οι παραδοσιακοί οικισμοί και τα ιστορικά κέντρα των πόλεων αποτελούν βασικά στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσιογνωμίας της χώρας μας.

Η διατήρηση και η ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς αποτελεί συστατικό στοιχείο της τουριστικής ανάπτυξης και της προσφοράς εναλλακτικών δυνατοτήτων για κάθε είδους τουριστική δραστηριότητα. Πολλά κτήρια παραδοσιακής αρχιτεκτονικής έχουν σήμερα αποκτήσει νέες χρήσεις και στεγάζουν διάφορες λειτουργίες, όπως τουριστικά καταλύματα, μουσεία, εκθέσεις, εστιατόρια, δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες κ.λπ. Τα ιστορικά κέντρα των ελληνικών πόλεων

αναζωογονούνται με ανακαινίσεις κτηρίων, πεζοδρομήσεις και διαμορφώσεις χώρων αποτελώντας ελκυστικούς τόπους επίσκεψής τους.

Η Ελλάδα διαθέτει ένα πλήθος από αρχαία μνημεία, συναρπαστικά μουσεία και θεματικούς αρχαιολογικούς χώρους προσφέροντας την ευκαιρία για μια ιστορική περιπλάνηση στους αιώνες, την πιθανότητα για μια νοερή αναδρομή στο μύθο, την ιστορία και την κουλτούρα από τους κλασικούς χρόνους έως και σήμερα . Πολλά τουριστικά γραφεία διοργανώνουν περιηγήσεις με αρχαιολογικό ενδιαφέρον, επισκέψεις σε χώρους ανασκαφών και συναντήσεις με κατοίκους για συμμετοχή των επισκεπτών σε κοινές πολιτιστικές εκδηλώσεις. [30]

2.11 Αθλητικός Τουρισμός

Πολλοί συγγραφείς ορίζουν την έννοια του αθλητικού τουρισμού ως όλες τις μορφές ενεργητικής και παθητικής ανάμιξης σε αθλητικές δραστηριότητες όπου η συμμετοχή είναι τυχαία ή οργανωμένη και γίνεται για επαγγελματικούς ή μη λόγους με προϋπόθεση τη μετακίνηση μακριά από τον τόπο διαμονής και εργασίας. Είναι φανερό ότι ο αθλητικός τουρισμός αποτελεί ένα ιδιαίτερα σύνθετο και ευρύ φαινόμενο. Για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού υπάρχει η ανάγκη για διευρυμένη υψηλής ποιότητας υποδομής σε διάφορους τομείς υποστήριξης, οι οποίοι είναι το φυσικό περιβάλλον, οι υπηρεσίες, η διασκέδαση, οι μεταφορές, το τεχνητό περιβάλλον, η στέγαση, η πολιτιστική κληρονομιά, οι οργανισμοί και οι κατασκευασμένες διευκολύνσεις.

Ο αθλητικός τουρισμός κατάφερε να προσελκύσει σημαντικό αριθμό ενδιαφερομένων αποκτώντας την αντίστοιχη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική σημασία. Παράλληλα, οι παραγωγοί της τουριστικής βιομηχανίας οι οποίοι ανέκαθεν αναζητούσαν νέους τομείς επέκτασης των δραστηριοτήτων τους διέκριναν νωρίς τα οικονομικά κυρίως οφέλη του αθλητικού τουρισμού και προχώρησαν σε σημαντικές επενδύσεις. Ως συνέπεια, ο αθλητικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από γοργό ρυθμό ανάπτυξης, μεγάλες δυνατότητες εξέλιξης και από το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που δημιουργεί σε όλους τους εμπλεκόμενους στο τουριστικό κύκλωμα, παραγωγούς και καταναλωτές. [19]

Η μορφή αυτή τουρισμού συνδυάζεται με αθλητικά γεγονότα και την επίσκεψη με αφορμή την τέλεσή τους (Ολυμπιακοί αγώνες, αγώνες ράλι, Παγκόσμιο Πρωτάθλημα ποδοσφαίρου κ.α.) ή με τη συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες (καγιάκ, ράφτινγκ, τρέκινγκ, παραπέντε, ορειβασία κτλ) οι οποίες μπορεί να ορισθούν και σαν τουρισμός περιπέτεια.

Σήμερα ο αθλητισμός και ο τουρισμός αποτελούν δύο μεγάλους κοινωνικούς θεσμούς, που έχουν σε πολλές περιπτώσεις άμεσες αλληλεπιδράσεις. Οι δύο αυτοί θεσμοί γιγαντώθηκαν ειδικότερα μετά το 1960 και αποτελούν σήμερα δύο κερδοφόρες βιομηχανίες που αποφέρουν τεράστια κέρδη. Ο συνδυασμός που προκύπτει από τις τουριστικές και τις αθλητικές δραστηριότητες και η ταύτιση του χρόνου των διακοπών με το χρόνο της πραγματοποίησης των μεγάλων αθλητικών γεγονότων αποτέλεσαν τη γενεσιουργό αιτία του αθλητικού τουρισμού [19]

Ως συνέπεια, ο αθλητικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από γοργό ρυθμό ανάπτυξης, μεγάλες δυνατότητες εξέλιξης και από το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που δημιουργεί σε όλους τους εμπλεκόμενους στο τουριστικό κύκλωμα, παραγωγούς και καταναλωτές.

Για τη χώρα μας, οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 αποτελούν μια μοναδική ευκαιρία προβολής αυτής της αυθεντικότητας, η οποία μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού. Σύμφωνα με έρευνα της κ. Ελένης Γλυνιά, καθηγήτριας στο ΤΕΦΑΑ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, σχετικά με το προφίλ του αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα προκύπτουν τα εξής:[31]

- Προπονητικός τουρισμός - επαγγελματικές ομάδες. Εδώ συγκαταλέγονται οι επαγγελματίες, ομάδες ή αθλητές και όλοι οι παράγοντες - συνοδοί κ.λ.π. που έρχονται για εγκλιματισμό ή προπόνηση σε έναν προορισμό και δημιουργούν τουριστική κίνηση. Αυτό συμβαίνει συνήθως έναν χρόνο πριν από ένα σημαντικό αθλητικό γεγονός στον προορισμό όπου έχει προγραμματιστεί ή σε άλλο προορισμό με παρόμοιες κλιματολογικές κυρίως συνθήκες.
- Παρακολούθηση - θέαση γεγονότων. Φίλαθλοι επισκέπτες που με κεντρικό άξονα την παρακολούθηση του αθλητικού γεγονότος, δημιουργούν τουριστική δραστηριότητα.
- Συμμετοχή σε μεγάλα γεγονότα. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν μικρότερης έκτασης αθλητικά γεγονότα, όπως οι μαραθώνιοι πόλεων, τα τοπικά αθλητικά τουρνουά, τα διάφορα ράλι, οι πολυήμερες εκδηλώσεις υπαίθριων

δραστηριοτήτων, οι δρόμοι προσανατολισμού στα δάση, όπου η συμμετοχή είναι συνήθως ανοιχτή και μαζική, κ.α.

- Υπαίθριες δραστηριότητες. Αφορά σε εκδρομείς του σαββατοκύριακου, κυρίως ανθρώπους της πόλης, που εξορμούν για πολλαπλά σπορ και οικοπολιτιστικές δραστηριότητες. Συνήθως πηγαίνουν σε προστατευόμενες φυσικές περιοχές για σκι και ορειβασία σε χειμερινά θέρετρα το χειμώνα ή για μπάνιο, σέρφ κ.λ.π. σε παραθαλάσσια θέρετρα το καλοκαίρι.
- Άθληση - ψυχαγωγία ξενοδοχείων. Ο αθλητισμός αναψυχής ή αθλητική αναψυχή αφορά στις ειδικές δραστηριότητες που διοργανώνουν οι μεγάλες κυρίως ξενοδοχειακές μονάδες. Στην Ελλάδα συνδυάζεται σε μεγάλο ποσοστό με πολιτιστικές, επιμορφωτικές αλλά και περιβαλλοντικές δραστηριότητες.

2.12 Ορεινός Τουρισμός

Ο ορεινός τουρισμός αν και παρουσιάζει ορισμένες ομοιότητες με τον τουρισμό χειμερινών σπορ σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ταυτισθεί με αυτόν. Συγκεκριμένα δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που εκδηλώνεται αποκλειστικά και μόνο στις ορεινές περιοχές των χώρων υποδοχής τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτής της μορφής τουρισμό.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού είναι η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων που δένουν με το φυσικό περιβάλλον και διαθέτουν όσο το δυνατό περισσότερους συμπληρωματικούς χώρους όπως εστιατόρια, μπαρ, καφετέριες, αίθουσες αναψυχής κλπ.

Η Ελλάδα είναι μια κατ' εξοχήν ορεινή χώρα, αφού στην επικράτειά της υπάρχουν περισσότερα από 300 μεγαλύτερα ή μικρότερα βουνά. Ο σημαντικότερος ελληνικός ορεινός άξονας είναι η οροσειρά της Πίνδου, που σχηματίζει τη «ραχοκοκαλιά» της ηπειρωτικής χώρας και έχει ως φυσική συνέχεια τα βουνά της Πελοποννήσου και της Κρήτης. Εξάλλου, τα περισσότερα νησιά αποτελούν, στην πραγματικότητα, τις βουνοκορφές της καταποντισμένης Αιγίδος, που κάποτε συνέδεε την ηπειρωτική Ελλάδα με τη Μικρά Ασία.

Το ψηλότερο βουνό της χώρας είναι ο (φημισμένος από την ελληνική μυθολογία) Όλυμπος (στη Μακεδονία), που φτάνει τα 2.917 μέτρα (κορυφή Μύτικας), ενώ περίπου 40 ορεινά συγκροτήματα, σ' όλη τη χώρα, υπερβαίνουν σε υψόμετρο τα 2.000 μέτρα.

Τα ελληνικά βουνά χαρακτηρίζονται από την ποικιλομορφία τους, τα σπάνια τοπία και τα μοναδικά δάση τους, μερικά από τα οποία είναι από τα παλαιότερα φυσικά δάση της Ευρώπης. Λόγω του απaráμιλλου φυσικού τους πλούτου (σε χλωρίδα και πανίδα) πολλά από αυτά προστατεύονται ως Εθνικοί Δρυμοί, ενώ παράλληλα, τις τελευταίες δεκαετίες, με τις υποδομές που δημιουργήθηκαν αποτελούν ιδανικούς προορισμούς για όσους θέλουν να απολαύσουν δραστηριότητες χειμερινού και ορεινού τουρισμού.

2.13 Χειμερινός Τουρισμός

Ο τουρισμός χειμερινών σπορ είναι μια δυναμική μορφή τουρισμού που προσπαθούν να αναπτύξουν οι χώρες υποδοχής τουριστών στο πλαίσιο της προσπάθειάς τους να διαφοροποιήσουν το τουριστικό προϊόν και με αυτό τον τρόπο να αξιοποιήσουν και να εκμεταλλευτούν τους αδρανείς μήνες και να προσελκύσουν διάφορες κατηγορίες τουριστών, κυρίως δε, υψηλής εισοδηματικής στάθμης. Ο τουρισμός χειμερινών σπορ καλύπτει τις δραστηριότητες που διεξάγονται στη διάρκεια του χειμώνα. Συγκεκριμένα καλύπτει τις δραστηριότητες εκείνες που εκδηλώνονται σε συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο και για την ακρίβεια συνήθως σε ορεινές περιοχές σε συνδυασμό πάντα με ορισμένες κλιματολογικές συνθήκες, όπως για παράδειγμα χαμηλές θερμοκρασίες που πλησιάζουν τους 0 βαθμούς Κελσίου ή και κάτω από αυτούς, πολύ χιόνι κλπ.

Η ανάπτυξη του τουρισμού χειμερινών σπορ απαιτεί την δημιουργία άρτιων οργανωμένων χιονοδρομικών κέντρων, πίστες πάγου και παγοδρομίες, αγωνιστικές πίστες για σκι, τουριστικά καταλύματα όλων των κατηγοριών, συγκοινωνιακή σύνδεση των τουριστικών τόπων χειμερινών σπορ με αστικά κέντρα αλλά και αεροδρόμια, λιμάνια και σιδηροδρομικούς σταθμούς.

Στην Ελλάδα οι διανυκτερεύσεις κατά την χειμερινή περίοδο 2007 – 2008 παρουσίασαν άνοδο κατά 0,4% φτάνοντας τις 8.622.000 έναντι 8.588.000 την

περίοδο 2006 - 2007. Ωστόσο, οι διανυκτερεύσεις από επισκέπτες του εξωτερικού μειώθηκαν κατά 2,1% την ίδια περίοδο.

Εξάλλου, η πληρότητα κλινών κυμάνθηκε και για τις δύο σαιζόν περίπου στο 30%, παρουσιάζοντας οριακή άνοδο. [20]

2.14 Τουρισμός Περιπέτειας

Ο τουρισμός περιπέτειας πρόκειται για μια μορφή τουρισμού με έντονο το στοιχείο του κινδύνου, της δράσης, απροσδόκητου, και της έκπληξης.

Οι κυριότερες δραστηριότητες του τουρισμού περιπέτειας είναι οι ακόλουθες:

- Τουρισμός εξερευνήσεων και προσπέλασης απρόσιτων περιοχών: Οι εξερευνήσεις αυτές πραγματοποιούνται σε δάση, ζούγκλες, βουνά κ.α.
- Τουρισμός ασκήσεων επιβίωσης και προσανατολισμού: Στόχος είναι η επιβίωση σε δυσμενείς συνθήκες και η εκμάθηση τεχνικών επιβίωσης.
- Κινηγητικός τουρισμός και τουρισμός σαφάρι. [31]

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ζήτηση για τουρισμό περιπέτειας πρόκειται να σημειώσει αύξηση διεθνώς, έρχεται δε να καλύψει μια ανάγκη ή επιθυμία του σύγχρονου ανθρώπου των μεγαλουπόλεων για εκτόνωση από το στρες που του προκαλεί ο σύγχρονος τρόπος ζωής και η ανία της ρουτίνας.

Οι δραστηριότητες που συγκαταλέγονται στον τουρισμό περιπέτειας είναι οι εξής:

- Trekking ή πεζοπορία
- River Trekking
- Kayak ποταμού
- Rafting
- Canoe-Kayak
- Αναρρίχηση
- Mountain bike
- Jeep safari
- Ιστιοπλοΐα
- Σκι
- Ιππασία

2.15 Γαστρονομικός τουρισμός

Προσδιορίζοντας τον όρο "γαστρονομικός τουρισμός", εννοούμε τη νέα μορφή ενός εναλλακτικού τρόπου διακοπών, στον οποίο κυριαρχεί η κουλτούρα της τοπικής κουζίνας. Η γαστρονομία αποτελεί ένα ιδιαίτερα πρόσφορο τουριστικό προϊόν για την Ελλάδα, με τη μεγάλη ποικιλία πρώτων υλών που διαθέτει και τον ανεξάντλητο πλούτο των παραδοσιακών συνταγών. Παρά την αδιαμφισβήτητη διατροφική αξία της τοπικής κουζίνας, δυστυχώς ελάχιστες τουριστικές μονάδες έχουν αναδείξει τη γεύση σε κυρίαρχο στοιχείο των πακέτων που προσφέρουν.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, το 44% των ταξιδιωτών ανά τον κόσμο, θεωρούν το φαγητό ως ένα από τα πρωτεύοντα κριτήρια του τόπου που θα επισκεφθούν. Ωστόσο, ο γαστρονομικός τουρισμός στη χώρα μας βρίσκεται σε εμβρυακή φάση και δυστυχώς ακόμα δεν έχει αναπτυχθεί, στο βαθμό που θα την κατέτασσε ανάμεσα στους πιο ελκυστικούς και ανταγωνιστικούς προορισμούς, όπως η γειτονική Ιταλία, η Ισπανία και η Γαλλία. Ο γαστρονομικός τουρισμός, που μεσουρανάει στη μεσογειακή τουριστική αγορά και επιφέρει τεράστια οικονομικά οφέλη στις γείτονες μεσογειακές χώρες ελάχιστα έχει απασχολήσει στην Ελλάδα τους τουριστικούς επιχειρηματίες, ανεξαρτήτως μεγέθους. Παρόλο που η μεσογειακή διαίτα αποτελεί μόδα και επικρατεί ως σύγχρονο μοντέλο υγιεινής διατροφής, οι Έλληνες δεν έχουμε κατορθώσει να αναδείξουμε την Ελλάδα ως κοιτίδα του συγκεκριμένου τρόπου διατροφής και δεν την εκμεταλλευόμαστε ως θησαυρό ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος της χώρας μας. Το μοντέλο της μεσογειακής διατροφής, έχει χρησιμοποιηθεί πάρα πολύ από τις βασικές ανταγωνιστικές χώρες της λεκάνης της Μεσογείου (Ιταλία, Ισπανία), για να προσελκύσουν μεγάλο κομμάτι του γαστρονομικού τουρισμού.

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, εμείς θα πρέπει να επιβάλλουμε τη διεθνοποίηση της τοπικής κουζίνας και να διαδώσουμε ότι το κυρίαρχο στοιχείο στο γαστρονομικό τουρισμό είναι η εθνική του ταυτότητα και η εντοπιότητα των γεύσεων. Με καλά συντονισμένες ενέργειες από όλους τους φορείς, η Ελλάδα μπορεί να αναδειχτεί σε μητρόπολη της μεσογειακής διατροφής. Για να γίνει αυτό απαιτείται σοβαρή προσπάθεια και συνειδητοποίηση της ανάγκης να δημιουργηθούν νέα πρότυπα εστίασης, από την βάση μέχρι την κορυφή της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας.

Διότι το πρόβλημα που έχουμε να αντιμετωπίσουμε, δεν είναι να πείσουμε τον τουρίστα καταναλωτή να επισκεφθεί τη χώρα μας, για να γνωρίσει την τοπική παραδοσιακή κουζίνα. Οι περισσότεροι έχουν ακούσει για τα ελληνικά προϊόντα και το γαστρονομικό πλούτο της πατρίδας μας και κάποια στιγμή στη ζωή τους έχουν γευτεί τις σπεσιαλιτέ μας σε ελληνικά εστιατόρια του εξωτερικού.

Το σημαντικότερο πρόβλημα είναι τι μπορεί κανείς να πει στον ενημερωμένο επισκέπτη, ο οποίος θα έχει ταξιδέψει από την άλλη άκρη της Ευρώπης ή και του κόσμου για να δοκιμάσει τους παραδοσιακούς ελληνικούς μεζέδες με φρέσκα υλικά και τελικά του προσφέρουν κρύες προτηγανισμένες πατάτες; Ή έρθει και βρει τουριστικές υποδομές χαμηλού επιπέδου με ανειδίκευτο προσωπικό, που προσφέρει μέτριο έως κακό service. Με τον τρόπο αυτό χάνονται ένας ένας οι λάτρεις της ελληνικής κουζίνας και της χώρας μας γενικότερα. Όσο πιο έγκαιρα γίνει κατανοητό από τους επιχειρηματίες του τουρισμού, ότι ο καλύτερος πρεσβευτής για τον ελληνικό τουρισμό και πολιτισμό στη χώρα μας είναι η γαστρονομία, τόσο πιο γρήγορη θα είναι η ανάπτυξη του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, γεγονός που θα αποφέρει τεράστια οφέλη στην εθνική οικονομία. [32]

2.16 Οινολογικός τουρισμός

Αυξημένο ενδιαφέρον για τους "Όρμους του Κρασιού" στη Β. Ελλάδα φαίνεται ότι επιδεικνύουν το τελευταίο διάστημα ολοένα και περισσότεροι ξένοι, από ΗΠΑ, Γερμανία και Ρωσία, αλλά και από Κορέα και Βραζιλία. Αυτό τουλάχιστον προκύπτει από τα "χτυπήματα" χρηστών στην ιστοσελίδα "wineroads.gr", καθώς η καταγραφή των τουριστικών ροών στα βορειοελλαδικά οινοποιεία είναι δύσκολη και δεν έχει μέχρι σήμερα πραγματοποιηθεί (παλαιότερες στατιστικές κάνουν λόγο για περίπου 200.000 Έλληνες και ξένους επισκέπτες ετησίως). Σύμφωνα με τον διευθυντή της Ένωσης Οινοπαραγωγών Αμπελώνα Βόρειας Ελλάδας (ENOABE), Γιάννη Αλμπάνη, από το σύνολο των επισκέψεων που δέχτηκε η ιστοσελίδα "wineroads.gr" στο πρώτο εξάμηνο 2009, το 70% προερχόταν από ξένους και μόνο το 30% από Έλληνες. Από τους ξένους επισκέπτες της ιστοσελίδας, το 20% ήταν Αμερικανοί, το 9% Γερμανοί και το 4% Κινέζοι, ενώ ακολουθούν κατά σειρά οι Ρώσοι, Καναδοί, Ουκρανοί, Βραζιλιάνοι και Κορεάτες. Στο σύνολο του 2008, ξένοι ήταν το 40% των επισκεπτών

της σελίδας. Θεωρείται ότι υπάρχει αυξημένη δυναμική στα κρασιά και τον οινoturισμό, οπού στη διάρκεια της Philoxenia, στελέχη της ENOABE είχαν επαφή με τουριστικά πρακτορεία, που ενδιαφέρονται για ειδικά πακέτα οινoturισμού στη Β. Ελλάδα (πχ, από Ινδία), χωρίς ωστόσο να υπάρχουν μέχρι στιγμής απτά αποτελέσματα.

Ενδεικτικό της δυναμικής του κλάδου, πάντως, είναι το γεγονός ότι κατά το διήμερο εκδηλώσεων "Ανοιχτές Πόρτες", που διοργάνωσε η ENOABE, τα βορειοελλαδικά οινοποιεία επισκέφτηκαν πάνω από 5.500 άτομα μέσα σε ένα Σαββατοκύριακο. Γενικά , πάντως, οι ξένοι "οινoturίστες" στην Ελλάδα φαίνεται ότι έρχονται μεμονωμένα και όχι σε γκρουπ, καθώς τα ειδικά τουριστικά πακέτα σπανίζουν.

Χαρακτηριστικό της δυναμικής του κλάδου γαστρονομικού-οινικού τουρισμού είναι το γεγονός ότι στον παγκόσμιο ιστό καταγράφονται 19.100.000 αναζητήσεις για "gourmet travel" (ταξίδια "γκουρμέ") και άλλες 10.500.000 για "gourmetclub", καθώς και 84.000 για "γαστρονομικά ταξίδια" και 358.000 για "γαστρονομικές διακοπές" .[33]

Όμως τι σημαίνει ο όρος «Θρόμος του Κρασιού» (Route du vin); Πρόκειται για μια πρόταση προς τον σύγχρονο περιηγητή να ακολουθήσει μια προκαθορισμένη, επιλεγμένη διαδρομή, η οποία διασχίζει τα πιο γραφικά σημεία μιας αμπελουργικής ζώνης. Έχει τη δυνατότητα να επισκεφθεί επιλεγμένες οινοπαραγωγικές μονάδες, που συμμορφώνονται σε ορισμένες προδιαγραφές και εγγυώνται υψηλά επίπεδα φιλοξενίας.

Παράλληλα έχει τη δυνατότητα στη διαδρομή αυτή να απολαύσει σημεία αρχαιολογικού, λαογραφικού, περιβαλλοντικού ή πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Είναι φανερό το ότι ένας Θρόμος Κρασιού, είναι ένα τουριστικό προϊόν, το οποίο εκμεταλλεύεται τα πάσης φύσεως «κάλλη» μιας περιοχής ή ενός συνόλου περιοχών, για να προσελκύσει επισκέπτες, συντελώντας με αυτό τον τρόπο σημαντικά στην ανάπτυξη της, και στοχεύοντας φυσικά έμμεσα στην αύξηση της κατανάλωσης του κρασιού. Μερικά στοιχεία από τη διεθνή εμπειρία : Ο γερμανικός δρόμος του Κρασιού, καλύπτει περίπου 80 χλμ. και διασχίζει 40 πόλεις και χωριά.

Αντιπροσωπεύει μια έκταση 230.000 στρεμμάτων αμπελώνων. Φιλοξενεί κάθε χρόνο περισσότερους από 600.000 επισκέπτες που σημειώνουν τουλάχιστον 2 εκατομμύρια διανυκτερεύσεις . Άλλοι τουλάχιστον 5 εκατομμύρια επισκέπτες έρχονται για μόνο μια μέρα. Στη Γαλλία, στην Ιταλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία, το Λουξεμβούργο,

την Αυστρία έχει αναπτυχθεί περισσότερο ή λιγότερο ο «αμπελουργικός –οινικός τουρισμός»[34].

2.17 Η συνεισφορά του εναλλακτικού τουρισμού στην τοπική ανάπτυξη

Τα τελευταία χρόνια εξαιτίας των αρνητικών σχολίων που αποδίδονται στο μαζικό τουρισμό, πολλά κράτη διαμορφώνουν την πολιτική τους προς την ενθάρρυνση πιο ήπιων (εναλλακτικών) μορφών τουρισμού, αναζητώντας έτσι μια λύση για τα μακροχρόνια προβλήματα που έχουν προκληθεί από την ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη. Τα κίνητρα του εναλλακτικού τουρίστα και τα καταναλωτικά του πρότυπα, που κατευθύνονται στην αναζήτηση της αυθεντικότητας και στην συναναστροφή του με την παρθένα φύση και τον αυτόχθονα πολιτισμό, περικλείουν ιδιαίτερη σημασία στην προστασία της κοινωνίας, του πολιτισμού και του περιβάλλοντος της περιοχής υποδοχής τουριστών, συνεισφέροντας έτσι στην αειφόρο ανάπτυξη και στη μακροβιότητα των υπαρχόντων πόρων. Ως εκ τούτου, ο εναλλακτικός τουρισμός υποδεικνύει περιορισμούς αναφορικά με τη φέρουσα ικανότητα μιας τουριστικής περιοχής και μπορεί να θεωρηθεί ως τουρισμός μειωμένων αρνητικών επιπτώσεων.

Αυξημένη είναι μέσω του εναλλακτικού τουρισμού η διασύνδεση του τουριστικού τομέα με άλλους τομείς της οικονομίας, π.χ. γεωργία, κτηνοτροφία και χειροτεχνία. Απ' την άλλη, υπάρχει μειωμένη διαρροή χρημάτων από την τοπική οικονομία για λόγους όπως αγορά εισαγόμενων προϊόντων, εξάρτηση από ξένους οργανωτές ταξιδιών και απασχόληση αλλοδαπών στην ντόπια βιομηχανία, δημιουργώντας έτσι υψηλούς οικονομικούς δεσμούς σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζει ο Gannon (1993) “ντόπιοι επιχειρηματίες μικρών επιχειρήσεων μπορούν, με μέτριες δαπάνες, να συνεισφέρουν αξιοσημείωτα στην οικονομική ανάπτυξη γιατί προμηθεύουν μικρότερες αγορές, αξιώνουν σχετικά μικρά κεφάλαια, χρησιμοποιούν ντόπιους πλουτοπαραγωγικούς πόρους και ακατέργαστα υλικά και δεν απαιτούν δαπανηρή και εξεζητημένη υποδομή”. Οι επενδύσεις μικρής κλίμακας που προωθούνται διαμέσου του εναλλακτικού τουρισμού διατηρούν τον έλεγχο της τουριστικής ανάπτυξης από τους ντόπιους κατοίκους και εξασφαλίζουν αυξημένα οικονομικά οφέλη. Ταυτόχρονα, οι μικρής κλίμακας επιχειρήσεις μπορούν

να ενσωματωθούν με μεγαλύτερη ευκολία στο υπάρχον κοινωνικο-πολιτιστικό και οικονομικό περιβάλλον της κοινότητας, βοηθώντας πιο αποτελεσματικά την αειφόρο ανάπτυξη ενός προορισμού.

Επιτυγχάνοντας ενδογενή τουριστική ανάπτυξη μέσω της συμμετοχής του ντόπιου κοινωνικού συνόλου στην αναπτυξιακή διαδικασία, οι κάτοικοι μιας περιοχής έχουν τη δυνατότητα να προσδιορίσουν τη ζωή τους, σε μια κοινωνία που θέλουν να ζήσουν, διαμορφώνοντας τον τρόπο που θέλουν να την «πωλήσουν». Η αποδοχή από τους ντόπιους κατοίκους της τουριστικής ανάπτυξης θεωρείται σημαντική για την μακροχρόνια επιτυχία του τουρισμού, γιατί εάν οι τουρίστες δεν είναι ευπρόσδεκτοι και υπάρχει ένα είδος εχθρικότητας απέναντί τους οι αφίξεις τους θα μειωθούν. Συνεπώς, η συμπεριφορά των ντόπιων κατοίκων προς τους εισερχόμενους τουρίστες αποτελεί ένα από τους καθοριστικούς παράγοντες στην επιτυχία της τουριστικής βιομηχανίας μιας περιοχής.

Παρόλο που πολλές φορές ο τουρισμός κατηγορείται για υποανάπτυξη και ερήμωση ορισμένων περιοχών της περιφέρειας λόγω της μετανάστευσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού τους στα αστικά κέντρα, ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να μειώσει αισθητά το πρόβλημα της υποανάπτυξης αφού προσελκύει τουρίστες σε αγροτικές και απομονωμένες περιοχές, αποτρέποντας, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, τη μετανάστευση των ντόπιων κατοίκων, και ιδιαίτερα της νέας γενιάς, στα μεγάλα αστικά κέντρα.[22]

Κεφάλαιο 3ο

Ανάπτυξη μορφών εναλλακτικού τουρισμού στη Παλαιόχωρα

3.1 Ιστορική εξέλιξη της Παλαιοχώρας Χανίων

Ο σημερινός κάμπος της Παλαιόχωρας πριν πολλά χρόνια ήταν κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας και το ύψωμα του φρουρίου ήταν νησίδα. Με την ανύψωση της δυτικής Κρήτης και τις προσχώσεις που ακολούθησαν, ο πυθμένας της θάλασσας έγινε γόνιμα χωράφια.

Στην θέση που είναι σήμερα η Παλαιόχωρα τοποθετεί ο P. Faure την αρχαία Καλαμυδη.

Ύστερα από την καταστολή της επανάστασης των Χορτατσών στο Σέλινο και την Κίσαμο εξακολούθησαν οι εχθροπραξίες. Ο ενετός τότε δούκας της Κρήτης Μαρίνος Γραδενίγος έκτισε το 1282 το φρούριο και το ονόμασε Σέλινο, γιατί ονομάζονταν έτσι η τοποθεσία.

Από το όνομα του φρουρίου ονομάστηκε έπειτα ολόκληρη η επαρχία Σέλινο ενώ πριν λεγότανε Ορεινά (Orna, Arna)

Αλλά οι επαναστάτες το κατέλαβαν και το κατεδάφισαν, μα η Βενετιά το ξαναοικοδομισε το 1334 και τότε συνοικίστηκε, γύρο από το φρούριο ο "βούργος", δηλαδή ο συνοικισμός των εργατών, επαγγελματιών, εμπόρων, κλπ, ο πρώτος οικισμός της σημερινής Παλαιόχωρας.

Το φρούριο συνδεεται με την πρώτη επανάσταση του Βάρδα Καλέργη του 1332.

Ο Βάρδας το κατέλαβε και σκότωσε τον Καστελάνο Ερμόλαο Βελένιο, την οικογένεια του και την φρουρά.

Το 1539 ο πειρατής Μπαρμπάροσα κατέλαβε το φρούριο και το κατάστρεψε. Από τότε ποτέ πια δεν ανάκτησε την παλιά σημασία. Εγκαταλείφθηκε και από τους σεισμούς και τις βροχές κατέρρευε σταδιακά. Το 1653 το πρόσβαλαν από την θάλασσα οι Τούρκοι, το πολιορκησαν από την στεριά και το κατέλαβαν, αλλά και αυτοί είδαν την αδυναμία του φρουρίου και αποφάσισαν να το κατεδαφίσουν.

Το φρούριο ήταν ένας τετράπλευρος περίβολος τείχους, περίπου ίδιο με το φρούριο Μεραμπέλου και Ιεράπετρας. Είχε δυο πύργους από την νότια πλευρά, και από την βόρεια ένα που σχημάτιζε προεξοχή. Στο εξωτερικό είχε τα συνηθισμένα οικήματα στρατωνισμού και κατοικίες αξιωματούχων, την απαραίτητη εκκλησούλα και μια στέρνα για νερό. Τα σημερινά ερείπια ανήκουν σε τούρκικες επιδιορθώσεις.

Ο Pashley το 1834 βρήκε το Selino Kastelli εντελώς κατεστραμμένο και ακατοίκητο, βρήκε μόνο μια σιταποθήκη. Η Παλαιόχωρα μέχρι το 1866 δεν υπήρχε ούτε σαν απλός οικισμός, εκτός από μερικές αποθήκες, «μαγκατζεδες». Την δημιούργησε η έλλειψη εύκολης επικοινωνίας με τα Χανιά για να εξάγονται απ' εδώ τα προϊόντα της περιοχής. Πριν να συνδεθεί με αυτοκινητόδρομο με τα Χανιά είχε σχετική ναυτιλιακή κίνηση σαν λιμάνι της επαρχίας αλλά τώρα τα προϊόντα διοχετεύονται στα Χανιά οδικός. Το φρούριο ανακηρύχτηκε το 1940 διατηρητέο ιστορικό μνημείο.

Στα νερά της Παλαιόχωρας και ακριβώς στην παχιά άμμο, στην δυτική πλευρά της κωμόπολης το θρυλικό Αρκάδι, που εξυπηρέτησε την επανάσταση του 1866, αναγκάστηκε στο 23^ο ταξίδι του με κυβερνήτη τον Κουρέντη να αναμετρηθεί με το πολύ μεγαλύτερο και ισχυρότερο τουρκικό πολεμικό « Ιτζεντίν ».

Τον Αύγουστο 1867 είχε προσεγγίσει στην αγία Ρουμέλη όπου ξεφόρτωσε πολεμοφόδια και παράλαβε πολλές οικογένειες και εθελοντές. Εκεί το ανακάλυψαν τρία τουρκικά πολεμικά και το κυνήγησαν.

Ο Κουρέντης το έριξε στην ξηρά εδώ κοντά στην Παλαιόχωρα, όπου σώθηκε το πλήρωμα και τα γυναικόπαιδα.

Το Μάρτη του 1897 οι Τούρκοι του Σελίνου συγκεντρώθηκαν στο φρούριο και απ' εδώ τους παρέλαβαν τα πλοία των «προστάτιδων δυνάμεων» για να τους σώσουν από την τιμωρία των χριστιανών.[35]

3.2 Προφίλ Παλαιοχώρας

Η Παλαιόχωρα είναι παραθαλάσσια κωμόπολη και βρίσκεται στα νοτιοδυτικά παράλια της Κρήτης και σε απόσταση 70χλμ. από τα Χανιά και 200χλμ. από το Ηράκλειο. Είναι κτισμένη πάνω σε μια χερσόνησο ανάμεσα σε δυο γραφικούς

κόλπους. Βρέχεται από το Λυβικό πέλαγος και δίκαια θεωρείται η "Νύμφη του Λυβικού" και "Χώρα του ήλιου".

Έχει το φυσικό προνόμιο να είναι κτισμένη ανάμεσα σε δύο κόλπους, τον ανατολικό και το δυτικό. Η μικρή χερσόνησος πάνω στην οποία βρίσκεται, ξεκινάει από τα γύρω βουνά που προστατευτικά την περιβάλλουν από δυνατούς εποχιακούς βοριάδες. Τα γνωστά μετέμια. Τα βουνά αυτά που βρίσκονται βόρεια της Παλαιόχωρας δεν είναι επιβλητικά εξαιτίας του ύψους των (300 μ.), έχουν όμως μια ξεχωριστή ομορφιά και χάρη, γιατί με την παρουσία των πλουτίζουν το φυσικό τοπίο της περιοχής. Αυτό δηλαδή που πρωτοθαυμάζει ο επισκέπτης είναι η εναλλαγή ορεινών λοφόσειρών και όγκων, με χαμηλή βλάστηση αρωματικών θάμνων και φυτών. Το σπάνιο αυτό και κάπως άγριο τοπίο αυτόματα, με την είσοδο του επισκέπτη στην Παλαιόχωρα, διαδέχεται ένα επίπεδο και ήμερο άπλωμα, ο κάμπος της Παλαιόχωρας. Τα όριά του ασύμμετρα περιορίζει και καθορίζει η θάλασσα του Λιβυκού. Ο δυτικός κόλπος ορίζεται από ένα όμορφο τεχνητό λιμάνι στην περιοχή του τηγανιού, με το ναυτικό φάρο να προεξέχει πάνω σε μικρονησίδα, για τη ρότα των πλοίων που κατευθύνονται προς το Γιβραλτάρ ή αντίθετα προς τη διώρυγα του Σουέζ. Συνέχεια της ακτής αυτής είναι η ήμερη περιοχή της παχειάς άμμου που για την Παλαιόχωρα αποτελεί σημείο αναφοράς. Η πεντακάθαρη αυτή παραλία στην οποία μόνιμα κυματίζει η γαλάζια σημαία τους θερινούς μήνες δέχεται χιλιάδες λουομενους. Ο ανατολικός κόλπος, ξεχωρίζει, διαφοροποιείται, λες και απέχει μίλια από τον πρώτο. Έχει βότσαλα και βράχια δηλ. είναι ένα συνηθισμένο ελληνικό τοπίο. Απέναντί του έχει τον ορεινό όγκο των Λευκών Ορέων που ξεχωρίζει την επαρχία μας από τα Σφακιά. Η προβλήτα που βρίσκεται στον κόλπο αυτό εξυπηρετεί τους ξένους που θέλουν να επισκεφθούν τη Σούγια, την Αγία Ρούμελη, το Αουτρό, τη Χώρα των Σφακιών, τη Γαύδο και το Ελαφονήσι.

Τα θαλασσινά αυτά ολιγόωρα ταξίδια με άνετα και εξυπηρετικά πλοιάρια που διαθέτει ο τόπος, εξασφαλίζουν στους τουρίστες ένα αρκετά όμορφο και πρωτότυπο ταξίδι. Έχει ίσως τις καλύτερες παραλίες σε όλη την Κρήτη που εκτείνονται σε 18 χλμ. εκατέρωθεν της Παλαιόχωρας.

Υπάρχουν αρκετές διαδρομές με πεζοπορία με τα ευρωπαϊκά μονοπάτια E4 & E1, αλλά και έξω από αυτά όπου όλες καταλήγουν σε μια από τις όμορφες παραλίες μας. Άλλες θαλάσσιες δραστηριότητες είναι το κολύμπι, serfing, θαλάσσιο σκι, υποβρύχιο ψάρεμα και φωτογραφίες, jet ski, αετός, ιστιοπλοΐα, ψάρεμα..

Τα βράδια οι παραλιακοί και κεντρικοί δρόμοι της Παλαιόχωρας παραμένουν κλειστοί για τα οχήματα και μετατρέπονται σε πεζόδρομους με τραπεζάκια.

Με όλα αυτά η Παλαιόχωρα είναι μια ελληνική γωνιά όπου ο παραθεριστής δεν γίνεται αντικείμενο "τουριστικής" εκμετάλλευσης και απολαμβάνει με ησυχία την ανθρωπιά, την κρητική φιλοξενία, την ανεπανάληπτη φύση, τις διακοπές του. Έχει την ευχέρια να επισκευτεί αρχαιολογικούς και ιστορικούς τόπους, Βυζαντινές εκκλησίες, μοναστήρια, και μουσεία.

Το κλίμα της Παλαιόχωρας από τις αρχές Μαΐου μέχρι τέλος Οκτωβρίου είναι γλυκύτατο και η θερμοκρασία της θάλασσας το Μάιο και τον Οκτώβριο είναι υψηλότερη απ' ό,τι είναι τον Ιούλιο και τον Αύγουστο σε βορειότερες χώρες της Ευρώπης.

Ο χειμώνας είναι ευχάριστος. Το ύψος των βροχοπτώσεων είναι περίπου 400 έως 450 χιλιοστά κατ' έτος. Η μέση θερμοκρασία είναι 19,5°. Η μέγιστη 41,5° και η ελάχιστη 6-7°.[36]

3.3 Προφίλ Τουρισμού

Γνωστό είναι ότι τουρισμό έχουμε στη χώρα μας τώρα και αρκετές δεκαετίες, με τη διαφορά πως η κίνηση αυτή επικεντρώνεται σε περιοχές με ιδιαίτερο αρχαιολογικό ενδιαφέρον, όπως η Αθήνα, οι Δελφοί, οι Μυκήνες, η Κνωσσός κ.λπ. Με την πάροδο όμως του χρόνου αναπτύχθηκαν τουριστικά αρκετές παραθαλάσσιες περιοχές της χώρας μας όπως η Αττική, τα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου, οι Κυκλάδες και η Κρήτη. Ο ειδυλλιακός αυτός τόπος που κατέχει η Παλαιόχωρα και η ευρύτερή της περιοχή, με τις άριστες κλιματολογικές συνθήκες, τις όμορφες παραλίες και γραφικές ακτές, δεν μπορούσε να μείνει απαρατήρητος από τους ξένους αυτούς επισκέπτες. Ο τουρισμός άρχισε στην Παλαιόχωρα τη δεκαετία του 1965-75. Οι πρώτοι τουρίστες Ευρωπαίοι, Γερμανικής καταγωγής. Άνθρωποι ήρεμοι, γελαστοί, προσιτοί, μεσαίων συνήθως κοινωνικών τάξεων. Αυτοί οι γενειοφόροι επισκέπτες έγιναν δεκτοί με μεγάλη καλοσύνη από τους ντόπιους κατοίκους. Ήταν οι άνθρωποι που εγκαινίασαν τα πρώτα διαθέσιμα τουριστικά δωμάτια σε σπίτια. Οι σπιτικοί κάθιζαν στο ίδιο τραπέζι με τους τουρίστες, συζητούσαν μ' αυτούς αντάλλαζαν γνώμες, τους κερνούσαν τσικουδιά. Οι περισσότεροι απ' αυτούς διημέρευαν στις όμορφες παραλίες

της περιοχής και απολάμβαναν τη ζεστή και καθαρή μας θάλασσα. Αρκετές ώρες περνούσαν πάνω στην καυτή αμμουδιά για ηλιοθεραπεία. Κάπως έτσι ανέμελα και ξεκούραστα περνούσαν οι τουρίστες την ημέρα τους. Φτωχικά και παραδοσιακά εστιατόρια και καφενεία τους περίμεναν τα ήσυχα καλοκαιριάτικα βράδια στην πλατεία του χωριού να τους δεχτούν. Οι καταστηματαρχές ήταν άνθρωποι αγνοί, χωρίς καμιά ιδιαίτερη τουριστική κατάρτιση και προπαιδεία. Η πολυτέλεια έλειπε από τα μαγαζιά των. Οι τουρίστες όμως έβρισκαν εκείνο που ζητούσαν. Πολλές φιλικές παρέες και πολλά γλέντια γίνονταν με τους πρώτους μας αυτούς επισκέπτες. Μας αγάπησαν και τους αγαπήσαμε. Η διαφήμιση του τόπου άρχισε. Οι πρώτες αυτές δεκάδες των τουριστών την επόμενη χρονιά έφερναν και κάποιο δικό τους, κάποιο φίλο τους. Έτσι, κάπως δειλά ξεκίνησε τα πρώτα χρόνια ο τουρισμός στην Παλαιόχωρα. Κατά την εικοσαετία 1975-1995 η τουριστική εξέλιξη της Παλαιόχωρας ήταν ραγδαία. Φτιάχτηκαν αξιόλογες ξενοδοχειακές μονάδες, ικανές να εξυπηρετήσουν όχι μόνο τους επισκέπτες που διακινούνται μεμονωμένα, αλλά και αυτούς που έρχονται με τα διάφορα πρακτορεία. Τα γκρουπ αυτά από τις διάφορες χώρες της Ευρώπης φθάνουν στα Χανιά με ειδικά μισθωμένα αεροπλάνα τα λεγόμενα «τοάρτερ» και απ' κει με τουριστικά λεωφορεία μεταφέρονται στα διάφορα ξενοδοχεία. Τα ενοικιαζόμενα δωμάτια εξυπηρετούν κυρίως αυτούς που μεμονωμένα επισκέπτονται τον τόπο μας, ξένους και ντόπιους. Από χρόνο σε χρόνο παρατηρείται όχι μόνο ποσοτική αύξηση των επισκεπτών, αλλά και ποιοτική. Σήμερα στην Παλαιόχωρα λειτουργούν πολλά εστιατόρια και ταβέρνες που προσφέρουν μια μεγάλη ποικιλία νόστιμων φαγητών. Το φρέσκο ψάρι και το ντόπιο ψητό κατσίκι ιδιαίτερα εντυπωσιάζουν αυτούς που τα γεύονται. Αρκετές καφετέριες και μπαρ με σύγχρονο εξοπλισμό και απαλή μουσική, καθώς και υπαίθριες ντισκοτέκ, προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε εικοσιτετράωρη βάση, ιδίως τους θερινούς μήνες. Πολλά επίσης παραδοσιακά, αλλά γραφικά καφενεία πεισματικά θα έλεγε κανείς αντιστέκονται στη σύγχρονη εξέλιξη και πραγματικότητα.

Οι όμορφες και εκτεταμένες παραλίες που παρεμβάλλονται από το ακρωτήριο Κριός δυτικά της Παλαιόχωρας, μέχρι τον Ελιδέ και την αρχαία Αισσό, ανατολικά, προσφέρονται για κάθε είδους θαλάσσιας δραστηριότητας. Η παχειά άμμος, τα Χαλίκια, ο Κερατιδές, το Γιανισκάρι, το Πλακάκι, ο όρμος Γραμμένο και η παραλία

του Κριού ικανοποιούν τις ανάγκες των παραθεριστών με οποιεσδήποτε καιρικές συνθήκες κι αν επικρατούν. Ο ελεύθερος χρόνος μπορεί επίσης ν' αξιοποιηθεί γι' αυτόν που αγαπά την πεζοπορία με κοντινούς περιπάτους στο ενετικό φρούριο της Φορτέτζας ή τους γραφικούς λόφους και τα βουνά που υψώνονται βόρεια της κωμόπολης μας. Από την περιοχή μας διέρχεται το ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 που δίνει τη δυνατότητα σ' όσους αγαπούν το πολύωρο περπάτημα να θαυμάσουν υπέροχα και μοναδικά φυσικά τοπία μέσα σ' ένα ζηλευτό και καθαρό περιβάλλον. Οι ποικίλες αυτές εναλλαγές των τοπίων με μια ιδιότυπη χλωρίδα και πανίδα, εντυπωσιάζουν κάθε στρατοκόπο και τον ξεκουράζουν από το άγχος και τους ενοχλητικούς θορύβους των αστικών κέντρων και γενικά των μεγαλουπόλεων. Η παραμονή του κάθε επισκέπτη της Παλαιόχωρας μπορεί να συνδυαστεί με διάφορες και καθιερωμένες πια ημερήσιες εκδρομές και επισκέψεις. Απ' αυτές οι πιο αξιόλογες είναι: Η επίσκεψη της αρχαίας Λύσου, του φαραγγιού της Σαμαριάς ή της Αγίας Ειρήνης, της Γαύδου, του Ελαφονησιού με τις μοναδικές όμορφες ακρογιαλιές, της Κουντούρας, των βυζαντινών εκκλησιών της ευρύτερης περιοχής, καθώς και του ιστορικού και λαογραφικού μουσείου του Αζωγυρέ. Σήμερα στην Παλαιόχωρα υπάρχουν 3.000 κλίνες σε ενοικιαζόμενα δωμάτια, ξενοδοχεία και κάμπινγκ. Πριν δέκα περίπου χρόνια η Παλαιόχωρα διέθετε μόλις το 1/3 των παραπάνω κλινών. Για την εξυπηρέτηση, τόσο των μονίμων κατοίκων της Παλαιόχωρας, όσο και των επισκεπτών της, υπάρχουν υπηρεσίες όπως: Τμήμα Τάξης, Τελωνείο, Λιμενικός Σταθμός, Υγειονομικός Σταθμός, ιδιωτικός γιατρός, Φαρμακεία, Εθνική και Αγροτική Τράπεζα και ΕΛ.ΤΑ, καθώς και Κοινοτικό Γραφείο Πληροφοριών. Σημαντική επίσης είναι η προσφορά της Ενώσεως Γεωργικών Συνεταιρισμών Σελίνου, που έχει έδρα της την Παλαιόχωρα. Λειτουργεί μία δεκαετία περίπου πριν από τη Γερμανική κατοχή ανελλιπώς μέχρι σήμερα. Αγωνίστηκε και εξακολουθεί ν' αγωνίζεται για τα συμφέροντα των αγροτών του Σελίνου. Σήμερα είναι επανδρωμένη με το κατάλληλο προσωπικό, διαθέτει σύγχρονο εξοπλισμό και εγκαταστάσεις, και φροντίζει με κάθε τρόπο να προστατεύει τα συμφέροντα των αγροτών της περιοχής. [35]

3.3.1 Παραλίες και θάλασσες στην Παλιοχώρα

Παραλίες μέσα στην Παλιόχωρα

- **Παραλία Παχιά Άμμος.** Η Παχιά Άμμος είναι η μεγάλη αμμουδιά με μήκος ένα ολόκληρο χιλιόμετρο στη δυτική ακτή της Παλιόχωρας. Η παραλία Παχιά Άμμος έχει νερά καθαρά και όλες τις απαραίτητες υποδομές για ασφαλές κολύμπι.

Κοντινότερα σημεία ενδιαφέροντος

 Φρούριο Σελίνου στην Παλιόχωρα	 0.3km	 Παραλία Παχιά Άμμος (Παλιόχωρα)	 0.4km
 Παραλίες Βότσαλα και Κερατίδες	 0.8km	 Κολπάκια Παλιόχωρας	 2.8km
 Παραλία Άνυδροι	 2.8km	 Παραλία Γυαλισκάρι	 3.8km
 Φαράγγι Πελεκανιώτη	 3.7km	 Παραλία Γραμμένο	 4.1km
 Παραλία Αγία Κυριακή	 5.3km	 Παραλία Κριός	 7.6km
 Παραλία Λίμνη Κριού	 9.3km	 Παραλία Λισσός	 9.8km

- **Παραλία Χαλίκια ή Βότσαλα.** Η δεύτερη παραλία μέσα στην Παλιόχωρα είναι η παραλία με τα βότσαλα στην ανατολική πλευρά, τα Χαλίκια όπως την ονομάζουν

οι ντόπιοι. Η παραλία βρίσκεται μπροστά από το δρόμο με τα περισσότερα εστιατόρια και ταβέρνες στην Παλιόχωρα.

Παραλίες ανατολικά από την Παλιόχωρα

Ανατολικά της Παλιόχωρας, περίπου 4 χιλιόμετρα μακριά, βρίσκεται ένας μικρός θησαυρός από μικρές παραλίες στην τοποθεσία **Γιανισκάρι** ή **Γυαλισκάρι**. Η ακτή εδώ είναι διάσπαρτη με μεγάλους βράχους, που φέρνουν στη φαντασία έναν από τους μύθους της Κρήτη, τον Τάλω. Ο χάλκινος γίγαντας Τάλως έτρεχε καθημερινά από την μια άκρη του νησιού στην άλλη, φρουρώντας την Κρήτη από τους επίδοξους εχθρούς. Μόλις ο Τάλως έβλεπε άγνωστα καράβια να πλησιάζουν, όρθωνε μπροστά τους το γιγάντιο χάλκινο κορμί του. Αν οι ναυτικοί δεν τον έπειθαν ότι είναι φίλοι και δεν άλλαζαν ρότα, τότε ο Τάλως βύθιζε τα καράβια με τεράστιους βράχους που πετούσε πάνω τους.

Οι τρεις παραλίες στο Γιανισκάρι είναι δίπλα η μια στην άλλη. Οι δύο ονομάζονται επίσης **Ανυδροί** ή **παραλία των Ανυδρών**, γιατί είναι στην έξοδο του φαραγγιού από το χωριό Ανυδροί.

Παραλίες δυτικά από την Παλιόχωρα

- Παραλίες Ψιλός Βόλακας, Πλακάκι και **Καραβόπετρα**. Δυτικά από την Παλιόχωρα ο παραλιακός ασφάλτινος δρόμος φέρνει μια σειρά από μικρούς κόλπους και παραλίες για κάθε γούστο. Οι πρώτες παραλίες που θα συναντήσετε είναι Ψιλός Βόλακας, Πλακάκι και Καραβόπετρα.

- **Παραλίες στο Γραμμένο** Τέσσερα χιλιόμετρα δυτικά από την Παλιόχωρα βρίσκεται το **Γραμμένο**, η όμορφη χερσόνησος με τους κέδρους, τις πολλές παραλίες, το κάμπινγκ και ταβέρνες με το πολύ νόστιμο φαγητό. Η μια παραλία είναι με ψιλά βότσαλα και απλώνεται δυτικά, ενώ στην ανατολική πλευρά βρίσκεται μια παραλία με άμμο, αλλά και 2-3 μικρά κολπάκια ανάμεσα στους κέδρους πάνω στη χερσόνησο του Γραμμένου .
- **Παραλία Κριός**. Περίπου 10 χιλιόμετρα δυτικά από την Παλιόχωρα απλώνεται ο Κριός, μια μεγάλη παραλία, που αξίζει να επισκεφτείτε. Είναι μετά τον οικισμό Κουντούρα με τα πολλά θερμοκήπια. Η παραλία Κριός έχει βότσαλα και δυο κολπίσκους, υπάρχει καντίνα και ομπρέλες.
- **Παραλία Ελαφονήσι**. Αν υπάρχει ένα μέρος που αξίζει τον τίτλο του επίγειου παραδείσου αυτό είναι το **Ελαφονήσι** με τη λιμνοθάλασσα και τις παραλίες, που η ομορφιά τους κόβει την ανάσα. Από την Παλιόχωρα το караβάκι θα σας πάει στο Ελαφονήσι. Η διαδρομή διαρκεί 45 λεπτά και οι πάντες ανεβαίνουν στο караβάκι αργά ή γρήγορα, όταν πληροφορούνται την ύπαρξη της παραλίας Ελαφονήσι, που είναι διάσημη ανά τον κόσμο. [37]

3.3.2 Τα φαράγγια της Παλαιόχωρας

Τα ορεινά τοπία της Κρήτης είναι μια μοναδική εμπειρία για τον επισκέπτη. Οι φυσιολάτρες που επισκέπτονται την Παλιόχωρα έχουν την ευκαιρία, εκτός από τις πανέμορφες παραλίες, να απολαύσουν διαδρομές και τοποθεσίες στην ενδοχώρα που θα τους μείνουν αξέχαστες!

Τα καθημερινά δρομολόγια λεωφορείων και οι οργανωμένες εκδρομές από τα τοπικά τουριστικά γραφεία, σας προσφέρουν πολλές εναλλακτικές ιδέες και προτάσεις για τις εκδρομές σας στα φαράγγια και μονοπάτια της περιοχής. Από το οροπέδιο του Ομαλού στα Λευκά Όρη, ξεκινάει το φαράγγι της Σαμαριάς. Το Φαράγγι της Σαμαριάς βρίσκεται στο νομό Χανίων στην οροσειρά Λευκά Όρη.

Έχει μήκος 18 χλμ και είναι το μεγαλύτερο φαράγγι της Κρήτης αλλά και της Ευρώπης (σε μήκος). Έχει πλάτος από 150 μέτρα έως 3 μέτρα που είναι και το στενότερο σημείο του με την ονομασία "Πόρτες". Το 1962 χαρακτηρίστηκε Εθνικός Ορυμός Ελλάδας και είναι τόπος διαμονής πολλών ενδημικών πουλιών και διαφόρων ειδών ζώων. Το πιο γνωστό από τα ζώα που βρίσκουν καταφύγιο στο Φαράγγι Σαμαριάς είναι ο Κρητικός αίγαγρος (κρι κρι). Εκεί επίσης φυτρώνουν σπάνια βότανα και φυτά, όπως το άγριο δίκταμο κι τα αγριολούλουδα. Το φαράγγι πήρε το όνομά του από το χωριό Σαμαριά και που κι αυτό οφείλει την ονομασία του στην βυζαντινή εκκλησία Οσία Μαρία του 14ου αιώνα, που βρίσκεται εκεί και σώζεται έως σήμερα με πολλές εικόνες και τοιχογραφίες. Το χωριό αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν οι λιγοστοί κάτοικοι (βοσκοί και ξυλοκόποι) όταν το φαράγγι χαρακτηρίστηκε Εθνικός δρυμός. Επί Τουρκοκρατίας, το χωριό Σαμαριά, χρησιμοποιούνταν ως κρησφύγετο. Τα εγκαταλελειμμένα σπίτια αυτού του χωριού βρίσκονται λίγο πριν τη μέση του φαραγγιού και σήμερα χρησιμοποιούνται από τους φύλακες του δρυμού. Το χωριουδάκι αυτό, έχει πηγή και χώρους για να καθίσεις, οπότε είναι ιδανικό για στάση, νερό και ίσως ένα πρόχειρο γεύμα για όσους επισκέπτονται το φαράγγι.

Όλο το μονοπάτι έχει πολύ καλή σήμανση και είναι το πιο περπατημένο μονοπάτι στην Ελλάδα. Οεύτερο έρχεται το μονοπάτι του Ολύμπου. Η διαδρομή για το Φαράγγι αρχίζει από τον Ομαλό, στο σημείο Ξυλόσκαλο, σε υψόμετρο περίπου 1.200 μ. Είναι ένα στενό μονοπάτι που κατηφορίζει. Από τα πρώτα κιόλας βήματα νιώθεις το δέος να κυριαρχεί. Πανύψηλα βουνά και μια ατελείωτη χαράδρα να ξεχύνεται μπροστά σου! Για περίπου τέσσερα χιλιόμετρα το τοπίο έχει αρκετές εναλλαγές.

Πότε τεράστια βουνά, πότε πολύ ψηλά δέντρα, μεγάλοι βράχοι και πηγές με νερό. Αργότερα συναντάμε στα δεξιά μας το εκκλησάκι του Αγίου Νικολάου με τα ωραία κυπαρίσσια του. Λίγο πιο κάτω αρχίζουν να ορθώνονται τεράστια βουνά έως 2.000 μ. Εδώ η διαδρομή αρχίζει να γίνεται πιο ομαλή. Αρχίζουν να φαίνονται και άλλα φαράγγια που ενώνονται με το φαράγγι της Σαμαριάς και η κοιλάδα γίνεται πιο πλατιά. Βρισκόμαστε περίπου στη μέση του φαράγγιού και συναντάμε το παλιό χωριό Σαμαριά με την όμορφη βυζαντινή εκκλησία του.

Ύστερα από μια μικρή στάση για ξεκούραση, αρχίζουμε να περπατάμε το μονοπάτι ξανά. Το τοπίο πάλι αλλάζει όψη. Η χαράδρα αρχίζει να στενεύει αρκετά και ο δρόμος οδηγεί στις Πόρτες (το πιο στενό σημείο στο φαράγγι). Λίγο πριν, υπάρχει ένα ρυάκι που μπορείς να ξαποστάσεις και να πεις νερό. Αυτό που αντικρίζεις φθάνοντας στις Πόρτες σε αφήνει άναυδο. Το τοπίο είναι μαγικό. Οι δύο πλευρές των βράχων, δεξιά κι αριστερά, πλησιάζουν η μια την άλλη τόσο πολύ, που ο χώρος που απομένει για να περάσεις ανάμεσα τους είναι μόλις 3 μέτρα πλάτος. Το ύψος φτάνει τα 600 μ. Μετά το πέρασμα στις Πόρτες αντικρίζεις τη θάλασσα. Το επόμενο σημείο είναι ο χείμαρρος πάνω σε στρογγυλές, μεγάλες, άσπρες πέτρες και αμέσως μετά

φτάνεις σε ένα άλλο παλιό κι ερειπωμένο χωριό, την Αγία Ρούμελη. Ύστερα από ένα ακόμα χιλιόμετρο πεζοπορίας φτάνουμε στο νέο χωριό Αγία Ρούμελη. Το τέλος της διαδρομής είναι πανέμορφο, μιας και αντικρίζεις το Λιβυκό πέλαγος και την υπέροχη παραλία της Αγίας Ρούμελης. Μια δροσερή βουτιά στη θάλασσα και η ξεκούραση στην ακρογιαλιά της παραλίας είναι ο όμορφος επίλογος της εκδρομής μας στο πανέμορφο και επιβλητικό Φαράγγι Σαμαριάς.

Η διαδρομή στο φαράγγι της **Αγίας Ειρήνης** είναι μια περιήγηση στον φυσικό πλούτο του τόπου. 7.5 χιλιόμετρα με καταπράσινα τοπία από πεύκα και πλατάνους. Φυτά και βότανα της Κρήτης, θάμνοι, άγρια βλάστηση. Εξερευνώντας το φαράγγι θα ανακαλύψετε 13 σπήλαια! Φτάνοντας στο τέρμα της διαδρομής, απολαύστε το μπάνιο σας στην παραλία της Σούγιας μέχρι το απογευματινό δρομολόγιο της επιστροφής στην Παλαιόχωρα. Το Φαράγγι της Αγίας Ειρήνης βρίσκεται στην επαρχία Σελίνου στα δυτικά των Λευκών Όρεων, 43 χλμ από τα Χανιά. Πρόκειται για ένα φαράγγι απaráμιλλης ομορφιάς με πλούσια βλάστηση! Την ονομασία του την πήρε από το χωριό της Αγίας Ειρήνης που είναι χτισμένο κοντά στην βόρεια είσοδό του. Έχει μήκος 7,5 χλμ, είναι τμήμα του Ευρωπαϊκού μονοπατιού E4 και ο χρόνος που απαιτείται για την διάβασή του είναι περίπου 3 ώρες. Το χωριό της Σούγιας με την πανέμορφη παραλία του, απέχει 5 χλμ από τη νότια είσοδο του φαραγγιού. Μέσα στο φαράγγι βρίσκουν καταφύγιο πολλά είδη ζώων όπως ο Κρητικός αίγαγρος (κρι κρι) και φυτρώνουν αρκετά είδη δέντρων, φυτών και βοτάνων. Την εποχή της Τουρκοκρατίας μέσα στο φαράγγι στη θέση "Πολλά σπιτάκια" είχαν τα κρησφύγετά τους οι επαναστάτες. Στη γύρω περιοχή υπάρχουν η όμορφη εκκλησία του Χριστού που χτίστηκε το 1358 μ.Χ. και ο ναός του Αγ. Γεωργίου που χτίστηκε το 1460 μ.Χ., καθώς και άλλα αξιόλογα μνημεία και αξιοθέατα που αξίζει να δείτε. Το φαράγγι της Αγίας Ειρήνης είναι το δεύτερο πιο σημαντικό φαράγγι στα Χανιά μετά το φαράγγι της Σαμαριάς κι έχει αυξημένη επισκεψιμότητα.

Το μικρό **φαράγγι των Ανύδρων** είναι μια ωραία διαδρομή μίας ώρας από την Παλαιόχωρα. Δίνει την ευκαιρία, εκτός από την επαφή με την φύση, να επισκοπηθείτε το γραφικό χωριό αλλά και να περπατήσετε το μονοπάτι που θα σας οδηγήσει στην περίφημη **παραλία του Γιαλισκαριού**. Στην περιοχή αυτή βρίσκεται και το σπήλαιο των **99 Πατέρων**.

Άλλο σπουδαίο φαράγγι της ευρύτερης περιοχής είναι το **Τοπολιανό φαράγγι** που αρχίζει από το χωριό Κουτσοματάδο στην περιοχή Κισάμου και το **φαράγγι της Τρυπητής** μεταξύ Σούγιας και Αγ.Ρουμέλης, που ξεκινάει από την παραλία και καταλήγει στην εκκλησία του Προφήτη Ηλία με την καταπληκτική θέα του Λυβικού πελάγους. Επίσης, στη περιοχή βρίσκονται τα φαράγγια του **Καλόγηρου, Καμπανού, Πρινέ, Αζογυρές, Πρασσέκαι Κουστογέρακου**. Μια μοναδική εμπειρία για τους πεζοπόρους είναι και το **Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4**. Σηματοδοτημένο με πινακίδες, ξεκινάει από την Κίσσαμο, συνεχίζει με την διαδρομή από το Ελαφονήσι προς την Παλαιόχωρα και ακολουθεί κατεύθυνση για την Ανατολική Κρήτη για Σούγια και Αγ.Ρουμέλη.

Το φαράγγι **Καλόγηρος** θεωρείται παρθένο τοπίο χωρίς έντονα ίχνη ανθρωπογενούς επίδρασης και πολύ αξιόλογο.

Το φαράγγι **Τοπολιανό** είναι ένα από τα περίφημα φαράγγια της περιοχής είναι και το Τοπολιανό που αρχίζει από το χωριό Κουτσοματάδος. Ο δρόμος προς τον Κίσαμο περνάει, -στριφογυρίζει μάλλον- σύρριζα στο φαράγγι με εντυπωσιακά τούνελ σκαμμένα στο βράχο και τα Τοπόλια είναι σκαρφαλωμένα στην πλαγιά του φαραγγιού, με άφθονα νερά, καστανιές, ελιές, λεύκες και κατακόκκινες μπουκαμβίλιες. Το Τοπολιανό φαράγγι και η γύρω περιοχή είναι ένα ακόμη πολύ σημαντικό αξιοθέατο και ενδιαφέρον γεωλογικός σχηματισμός. Αρχίζει από τον οικισμό Αλιγών Β.Δ. της Παλαιόχωρας και καταλήγει στα Κοντουδιανά του Σασάλου. Έχει μήκος 5 περίπου χλμ. με εντυπωσιακά κατακόρυφα πρηνή και ελιγμούς κατά μήκος της κοίτης του. Η κύρια βλάστηση αποτελείται από

αείφυλλα πλατύφυλλα, κουμαριές σε δενδρώδη μορφή, καστανιές και πολλές άριες (*quercus ilex* L.) κυρίως στις υγρές περιοχές και στην κοίτη .[38]

3.3.3 Το Castel Selino σημαντικό στοιχείο τουρισμού

Το Castel Selino, ερείπιο σήμερα πάνω στο λόφο Φορτέτζα, νότια της Παλαιόχωρας. Η έρευνα τα τελευταία χρόνια έχει αποδώσει σημαντικά στοιχεία για το φρούριο, αλλά και μια ανέλπιστα ποσότητα σε κινητά ευρήματα, ιδίως κεραμικά.

Η περιοχή του Σελίνου ήταν μια από τις τέσσερις καστελλανίες, στις οποίες διαιρέθηκε το διαμέρισμα των Χανίων, όταν μετά τα μέσα του 13ου αιώνα εδραιώθηκαν οι βενετοί στη Δυτική Κρήτη. Σκοπός των φρουρίων αυτών ήταν να υπάρχουν μικρά διοικητικά και στρατιωτικά κέντρα, για να ελέγχουν τις επιμέρους περιοχές, η προστασία των κατακτητών και ο έλεγχος επίκαιρων στρατηγικών σημείων από τον κίνδυνο εισβολής.

Η μορφή του Castel Selino μας είναι γνωστή από τις ακριβείς απεικονίσεις των Angelo degli Oddi (1601), Francesco Basilicata (1618), χειρόγραφο ανώνυμου της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Χανίων (περί το 1620), Giorgio Corner (1625), Raffaello Monanni (1631), Marco Boschini (1651) καθώς και από περιγραφές διαφόρων βενετών αξιωματούχων. Οι απεικονίσεις του Monanni και του ανώνυμου δείχνουν και τον οικισμό, που περιβάλλει από βορρά και ανατολή. Το φρούριο ακολουθεί την παλαιότερη οχυρωματική αρχιτεκτονική με ορθογώνιους πύργους και ευθύγραμμη τείχη (cortine) με οδοντωτές πολεμίστρες. Η θέση του σε σχετικά επίπεδο χώρο επιβάλλει ένα σχήμα περίπου ορθογώνιο, όπως τα φρούρια της Ιεράπετρας, της Πεδιάδας, του Μεραμβέλου και του Φραγκοκάστελλου, με τη διαφορά ότι η βορειοδυτική πλευρά προεξέχει λόγω του απότομου εδάφους. Εσωτερικά των τειχών ήταν κτισμένα διώροφα κτήρια, που συνδέονταν με τον περίδρομο για την άμυνα και στον περικλειστο χώρο ήταν ο ναός, το διοικητήριο, κατοικίες της Φρουράς, αποθήκες και υπόγειες δεξαμενές νερού. Η ανασκαφική έρευνα επιβεβαίωσε σε μεγάλο βαθμό την ακρίβεια των σχεδίων ως προς τη μορφή του φρουρίου και τη θέση των κτισμάτων. Ερευνήθηκε το μεγαλύτερο μέρος του τείχους και των πύργων, αποκαλύφθηκε ο αρχικά τοιχογραφημένος ναός, που πατεί πάνω σε θολωτή δεξαμενή, θεμέλια τοίχων. Στο νότιο τμήμα του φρουρίου οι επεμβάσεις της τουρκοκρατίας, αρκετά πρόχειρες, καλύπτουν την αρχική κατασκευή.

Από την ανασκαφική έρευνα προέκυψαν σημαντικά ευρήματα, που διαφωτίζουν μία αρκετά παραγμένη περίοδο της Κρήτης, ιδίως στα χρόνια πριν από την τουρκική κατάκτηση. Ένας μεγάλος αριθμός από θραύσματα αγγείων (όστρακα), έδωσε ήδη μετά από τον καθαρισμό και τη συντήρηση σημαντικές ομάδες ντόπιας κεραμικής, ή εισηγμένης κυρίως από τη Βενετία για τον εξοπλισμό του φρουρίου. Τμήματα όπλων και πυρομαχικών, νομίσματα, εξαρτήματα ρουχισμού, αντικείμενα ψυχαγωγίας και υπολείμματα τροφίμων δίδουν τη δυνατότητα να συνάγουμε σημαντικές πληροφορίες για τη ζωή, την άμυνα και τη διακίνηση αγαθών στη βενετοκρατούμενη Κρήτη. Η συνέχιση της ανασκαφικής έρευνας του μνημείου αυτού, αναμένεται να διευκρινίσει αρκετά θέματα ακόμη.

Ειδικότερα το Castel Selino είχε σκοπό να ελέγξει τους ανυπότακτους περίοικους και το θαλάσσιο δρόμο προς την Αφρική. Συγκριτικά με άλλα οχυρά η αξία του ήταν μικρή. Κτίστηκε το 1279 με τη φροντίδα του Δούκα της Κρήτης Marino Gradenigo πάνω σε ένα φυσικά οχυρό βραχώδες ύψωμα, κοντά σε ένα μικρό λιμάνι, με πεδίο ελέγχου και τις κατάλληλες για απόβαση, ή προμήθεια νερού παραλίες του Βλιθιά και της Κουντούρας. Καταστράφηκε από τους επαναστάτες και ξανακτίστηκε το 1325, παρά τις αντιδράσεις των ντόπιων. Με την προέλαση των Τούρκων, η σημασία του μεγαλώνει, αν και η κατάληψη του έχει μόνο τοπική σημασία. Το 1539 πολιορκήθηκε από τον κουρσάρο Χαϊρεντίν Μπαρμπάροσσα, οι πολιορκημένοι ωστόσο σώθηκαν, κλεισμένοι σε μια υπόγεια δεξαμενή. Εκτεταμένες επισκευές έγιναν και το 1595. Κατελήφθη από τους Τούρκους το 1653 και στη συνέχεια εγκαταλείφθηκε και ερειπώθηκε. Μόλις το 1867, στο πλαίσιο κατασκευής ενός φρουρίου για τον έλεγχο τη από τον τουρκικό στρατό, κατασκευάστηκε ένα μάλλον ασήμαντο οχύρωμα πάνω στα θεμέλια του παλιού. Ο χώρος χρησιμοποιήθηκε για αμυντικούς σκοπούς και κατά τη γερμανική κατοχή.[37]

3.4 Ειδικές μορφές εναλλακτικού τουρισμού στην Παλαιόχωρα Χανίων

Φυσιολατρικός τουρισμός

Η φύση προίκισε απλόχερα τον δήμο πελεκάνου και όλη την επαρχία Σελίνου με τις ομορφιές της, εκτός από τις υπέροχες παραλίες ο επισκέπτης μπορεί να

εκπλαγεί από τις εναλλαγές του τοπίου, τα άγρια βουνά, τα κατάφυτα από ελαιώνες χωριά, τα απόκρημνα φαράγγια που σου κόβουν την ανάσα, τα ζώα και τα φυτά που κάθε εποχή σε εκπλήσσουν ευχάριστα, όπως το φασκόμηλο την μαλοτήρα το δίκταμο που μπορείς να απλώσεις έτσι απλά το χέρι και να τα κόψεις, απ' εκεί που τα γέννησε η φύση, αλλά και τόσα αλλά που δεν μπορεί κανείς να τα περιγράψει με λόγια.

Σπηλαιολογικός τουρισμός

Η Παλαιόχωρα είναι ο ιδανικός τόπος για την ανάπτυξη και την διεξαγωγή του σπηλαιολογικού τουρισμού λόγω των πολλών και μοναδικών σπηλαίων που διαθέτει. Οι τουρίστες μπορούν να γνωρίσουν και να εξερευνήσουν τα σπήλαια και τα κρυφά μονοπάτια που οδηγούν από και σε αυτά όπως το σπήλαιο των Αγίων Πατέρων στον Αζωγυρέ .

Χειμερινός τουρισμός

Το ήπιο κλίμα της Κρήτης και ειδικά της Παλαιόχωρας (ξηρό και ζεστό) παρέχει στον επισκέπτη που θα έλθει στην Παλαιόχωρα τους χειμερινούς μήνες την καλύτερη εγγύηση για την επιλογή του.

Με μέση θερμοκρασία 12⁰ C, ηλιοφάνεια 90%, καταστάματα που μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες των 5000 μονίμων κατοίκων της ευρύτερης περιοχής, είναι

σίγουρο πως θα περάσει καλά απολαμβάνοντας τη φύση, τις έρημες παραλίες και τις ομορφιές της ενδοχώρας

Ακόμη και τα καιρικά φαινόμενα, καταιγίδες, φουρτούνες, στην χειμωνιάτικη Παλαιόχωρα είναι απόλαυση.

Πεζοπορίες

Πεζοπορικό μονοπάτι E4: Το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 είναι σηματοδοτημένο με ειδικές κίτρινες-μαύρες πινακίδες. Στην Κρήτη εισέρχεται από το Καστέλλι Κισσάμου και περνώντας από το Ελαφονήσι φτάνει στην Παλαιόχωρα από όπου μπορούν να αρχίσουν οι πεζοπορικές εξορμήσεις. Τα Ευρωπαϊκά μονοπάτια E4 και E1 που περνούν από την Παλαιόχωρα, δίνουν την ευκαιρία στους πεζοπόρους και ορειβάτες να ανακαλύψουν ένα θαυμαστό κόσμο.

Παρακάτω παρουσιάζονται πεζοπορίες που διοργανώνονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, βοηθώντας τους τουρίστες να εξερευνήσουν και να ανακαλύψουν τις φυσικές ομορφιές του τόπου.

Παλαιόχωρα - Ομαλός - φαράγγι Σαμαριάς - Αγία Ειρήνη.

Παλαιόχωρα - Κάλαμος - Σπανιακός - Κάδρος.

Παλαιόχωρα - Κάλαμος - Σπανιακός - Πύργος - Ζουρές - Αζωγυρές.

Παλαιόχωρα - Έλος - Χρυσοκαλίτισσα - Ελαφονήσι.

Παλαιόχωρα - Κάντανος - Ανισαράκι - Τεμένια - Σούγια.

Παλαιόχωρα - Κάντανος - Τεμένια - Ροδοβάνι - Φαράγγι Αγ. Ειρήνης.

Παλαιόχωρα - Ανυδροι - Αζωγυρές - Υρτακίνα.

Παλαιόχωρα – Άγιος Δίκαιος – Μουστάκος – Σκλαβοπούλα – Σαρακίνα – Βουτάς – Κουντούρα.

Παλαιόχωρα - Λισσός - Σούγια. Παλαιόχωρα - Σαρακίνα - Βουτάς - Χάσι – Σκλαβοπούλα - Κουντούρα. Παλαιόχωρα - Ανυδροι - Αζωγυρές.

Παλαιόχωρα - Κουντούρα - Βιένα - λίμνη Κριού - Ελαφονήσι – Χρυσοσκαλίτισσα.

Συμπεράσματα

Η Παλαιόχωρα με ατού τη γεωγραφική της θέση, το κλίμα, τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της και τον φυσικό πλούτο και τη μοναδικότητα της διατροφής της μέσω των γεωργικών προϊόντων αλλά και αυτών της αλιείας και της κτηνοτροφίας θα έπρεπε να αποτελεί σημείο αναφοράς στα τουριστικά προϊόντα της Μεσογείου. Είναι καιρός η Παλαιόχωρα να προβάλλει όλα τα παραπάνω και να μην μένει στάσιμη μόνο στην προβολή του ήλιου και της θάλασσας. Το μέρος θα πρέπει να προβάλλει τα μοναδικά χαρίσματα του και κατά τη χειμερινή περίοδο. Οι Εναλλακτικές Μορφές θα πρέπει να αποτελέσουν τον άξονα γύρω από τον οποίο θα αναπτυχθεί το νέο προφίλ του Κρητικού Τουρισμού.

Οι Εναλλακτικές Μορφές θα αποτελέσουν το μέσο μέσω του οποίου η Παλαιόχωρα θα καταφέρει να αξιοποιήσει στο έπακρο όλες της , τις δυνατότητες και έτσι να προσελκύσει ένα ποιοτικότερο προφίλ τουριστών. Θα μπορέσει να κάνει άνοιγμα σε νέες αγορές και να τραβήξει τουρισμό υψηλότερων εισοδημάτων. Έτσι θα τονωθεί η οικονομία του νησιού και θα δημιουργηθούν θέσεις εργασίας. Στα συν και η εισροή ξένου χρήματος μέσω των καταναλώσεων των τουριστών.

Όμως το νέο μοντέλο στο οποίο θα σχεδιαστεί η ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος δεν θα πρέπει να είναι «ξενοδοχειακοκεντρικό». Ανάπτυξη σημαίνει γενικότερη ανάπτυξη και όχι μιας μόνο έκφανσης της τουριστικής δραστηριότητας. Τουριστική Ανάπτυξη δεν σημαίνει απλά πληρότητα σε ξενοδοχειακές μονάδες. Σημαίνει επισκέψεις σε μουσεία, σε αρχαιολογικούς χώρους, σε ιστορικά και πολιτισμικά μνημεία , σε εθνικά πάρκα και εθνικούς δρυμούς , περιηγήσεις σε τόπους

φυσικού κάλλους, κατανάλωση και πωλήσεις παραδοσιακών προϊόντων , ανάπτυξη και ενίσχυση βιοτεχνιών. Γνωριμία με την φύση και τους ανθρώπους με τις συνήθειες τους τις παραδόσεις και τα έθιμα αλλά και την διατροφή την μαγειρική και την διασκέδαση τους.[35]

Σε ένα άκρως ανταγωνιστικό περιβάλλον ο Τουρισμός στην Παλαιόχωρα θα πρέπει καταρχήν να επιβιώσει και εν συνεχεία να προσπαθήσει να διεκδικήσει όσον το δυνατό μεγαλύτερο κομμάτι από την πίτα.

Για να υλοποιηθούν τα παραπάνω είναι απαραίτητος ένας επανασχεδιασμός του μοντέλου πάνω στο οποίο αναπτύσσεται ο Τουρισμός. Οι αρμόδιοι κρατικοί φορείς αλλά και οι επιχειρηματίες που επενδύουν στον κλάδο του τουρισμού δεν πρέπει να μένουν παγιδευμένοι στο μοντέλο με το οποίο ο Τουρισμός της χώρας μας γενικότερα αναπτύχθηκε τα προηγούμενα έτη.

Το μοντέλο εκείνο έκανε τον κύκλο του. Είναι καιρός για ριζική ανανέωση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος τόσο της χώρας όσο και της περιοχής που μας απασχολεί. Βέβαια κάτι τέτοιο δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί από τη μια μέρα στην άλλη. Χρειάζεται οργάνωση, σχεδιασμό και τήρηση των δυο σε ένα χρονοδιάγραμμα χωρίς αποκλίσεις.

Ο Τουρισμός το τελευταίο ίσως χαρτί στα χέρια της εθνικής μας οικονομίας ,άρα και της οικονομίας της Κρήτης δεν πρέπει να καεί αβίαστα ή μάλλον δεν πρέπει να καεί καθόλου.

Είναι καιρός όλοι οι φορείς να δουλέψουν συντονισμένα πάνω σε ένα πρόγραμμα δημιουργίας ανταγωνιστικού Τουριστικού προϊόντος που θα μπορεί να ανταπεξέλθει τον σκληρό ανταγωνισμό γειτονικών προορισμών.

Η Παλαιόχωρα σε σύνδεση με την Ελλάδα γενικότερα έχει αρκεστεί στο να πουλάει ήλιο και παραλία. Πλέον αυτά τα προσφέρουν οι ανταγωνιστές σε καλύτερη ποιότητα και χαμηλότερες τιμές. Είναι καιρός να προβάλλει πλέον άλλη θεματολογία στον υποψήφιο αγοραστή ή και να προσπαθήσει να τραβήξει τον τουρίστα με διαφορετικά κίνητρα από αυτά του απλού παραθεριστή που απλά διαμένει σε κάποια Τουριστική μονάδα και απολαμβάνει απλά τον ήλιο.

Βιβλιογραφία

- [1] Καλοκάρδου Ρ. «Χρονομεριστική Μίσθωση» Μελέτη ΕΤΒΑ 1991.
- [2] ΕΤΒΑ/ Κωνσταντίνου Κ. «Time Sharing» Αθήνα 1989.
- [3] Λαζαρίδης Ν., Νίλεντ Π., Τζακόνε Γ., «Ξενοδοχείο υγιεινής διαβίωσης, μια καινούργια έννοια συνδυασμένων διακοπών», Τουρισμός και Οικονομία, τεύχος Ιουνίου 1990.
- [4] Λαλούμης 4., «Ξενοδοχειακή Ψυχαγωγία και Αναψυχή», Εκδόσεις Α.Σταμούλης, Αθήνα 1999.
- [5] Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., «Εισαγωγή στον τουρισμό», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα 1998.
- [6] Fennell D.A. “Ecotourism: An introduction” Ed. Routledge, London, N. York 1999.
- [7] Tosun, C. (2000). Limits to community participation in the tourism development process in developing countries. *Tourism Management*. 21(3), pp.413-633
- [8] UNESCO (1976). The effects of tourism on socio-cultural values. *Annals of Tourism Research*. 4, pp.74-105.
- [9] Vanhove, N. (1997). Mass tourism: Benefits and costs. In: Wahab, S. & Pigram, J.J. (eds). *Tourism Development and Growth - The Challenge of Sustainability*. London: Routledge, pp.50-77.
- [10] Vaughan, R., Andriotis, K. & Wilkes, K. (2000). Characteristics of tourism employment: The case of Crete. Paper Presented in the 7th ATLAS International Conference. North-South: Contrasts and Connections in Global Tourism. June 18-21, 2000. Savonlinna, Finland.
- [11] Vivian, J.M. (1992). Foundations for sustainable development: participation, empowerment and local resource management. In: Ghai, D. & Vivian, J.M. (eds). *Grassroots Environmental Action: Peoples’ Participation*
- [12] Wheeller, B. (1991). Tourism’s troubled times: responsible tourism is not the answer. *Tourism Management*. 12(1), pp.91-96.
- [13] Τσάρτας Π. «Τουρισμός Υγείας» ΕΤΒΑ 1991.
- [14] Σφακιανάκης Κων. Μανώλης «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», Εκδόσεις ΕΛΛΗΝ, Αθήνα 2000.

- [15] Κοκκώσης Χ.–Τσάρτας,Π.,(2001). «Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον»,
- [16] Κομίλης,Π.,(2001). «Οικοτουρισμός ,Η εναλλακτική προοπτική αιεφόρου τουριστικής ανάπτυξης», Εκδόσεις Κριτική ,Αθήνα, σ.σ 229-281
- [17] Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, (Π.Ε.Π 2000 – 2006), Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.
- [18] Σχίζας Γ. (1998) « Ο Άλλος Τουρισμός: Η Οικολογική Διέξοδος στα Αδιέξοδα του Συμβατικού Τουρισμού», εκδ. Εναλλακτικές Εκδόσεις / Οικοτοπία, Αθήνα
- [19] Τερζάκης Δ. (2002), « Αθλητικός τουρισμός, μια νέα έννοια - πρόκληση», ανακτήθηκε από την ηλεκτρονική διεύθυνση του Διεθνούς Συμβουλίου Αθλητικού Τουρισμού - Ερευνητική Μονάδα Ελλάδος, [http:// www.sporttourism.com](http://www.sporttourism.com)
- [20] Wilkinson, P.F. (1987) Tourism in small island nations: a fragile dependency. Leisure Studies. 6(2), pp.127-146.
- [21] Potter, R.B., Binns, T., Elliott, J.A. & Smith, D. (1999). Geographies of Development. Essex: Longman.
- [22] Ε.Ο.Τ, (2002), «Ιαματικές Πηγές Τουριστικής Σημασίας – Υδροθεραπευτήρια», ανακτήθηκε στις 18 Ιανουαρίου 2002 από τη ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.gnto.gr>
- [23] Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων 2007- 2013, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.
- [24] Ιακωβίδου, Ό. (2003), « Ο Αγροτουρισμός στην Ελλάδα - ένας απολογισμός της αποκτηθείσας εμπειρίας», ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ, εκδ.Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Μάιος – Ιούνιος 2003, Τεύχος 132
- [25] Pearce, D. (1997), “ Tourist Denelopment ” (2 nd edition), London: Longman Group UK Limited,
- [26] Middleton, V.T.C. with Clarke, J. (2001), “ Marketing in Travel and Tourism” (3 Rd edition), Oxford: Butterworth – Heinemann
- [27] Mowforth M., Munt I. (2003) “ Tourism and Sustainability ” Routledge community” European Commission – 2007
- [28] Word Economic Forum (2009), Jennifer Blanke, Thea Chiesa, Eva Trujillo Herrera “ The Travel & Tourism Competitiveness: Measuring Sectoral Drivers in a Downturn
- [29] Venetopoulos, T. (1997), “Marine Tourism: Yachting Sailing on the Rise”,

Hermes No. 10, Publ. Athens News Agency.

[30] Βελισσαρίου Ε. (2000), « Μάνατζμεντ Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού» , Πάτρα: Ε.Α.Π

[31] Γλυνιά Ε. (2003), «Εκτίμηση της ποιότητας υπηρεσιών άθλησης και ψυχαγωγίας σε Ξενοδοχεία διακοπών», περιοδικό Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό, Τόμος 1, Τεύχος 1.

[32] Hunt, D. (1989). Economic Theories of Development: An Analysis of Competing Theories. Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf.

[33] Inskeep, E. (1991). Tourism Planning: An Integrated and Sustainable Development Approach. New York: Van Nostrand Reinhold.

[34] Συνέδριο Οινικής Πράξης και Προβληματισμού, 2008.

Ηλεκτρονική βιβλιογραφία

[35] <http://www.palaiochora.com/>

[36] <http://www.orientalbay.gr/>

[37] <http://www.paleochora-holidays.gr/>

[38] <http://www.xania.net/beaches/outbeaches/54-palaiochora.html>